VAD-Leerlingenbevraging
In het kader van een drugbeleid op school

Syntheserapport schooljaar 2018-2019

VAD

Colofon

Auteur
Johan Rosiers, stafmedewerker VAD

Redactie
Ellen Coghe, stafmedewerker VAD
Hanna Peeters, stafmedewerker VAD
Katleen Peleman, directeur VAD
Joris Van Damme, stafmedewerker VAD

Verantwoordelijke uitgever
Paul Van Deun, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
Wettelijk depotnummer: D/2020/6030/21

VAD, Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs
Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
T 02 423 03 33 | vad@vad.be | www.vad.be
Ondernemingsnummer: 0424.327.587.
RPR Brussel

Overzicht belangrijkste resultaten

- Representatieve steekproef van 12- tot 18-jarige leerlingen uit A-stroom, B-stroom, ASO, BSO en TSO (n=7.532; betrouwbaarheidsinterval 1,5% bij betrouwbaarheidsniveau 99%).

- 23% heeft ooit **tabak**producten gerookt, 19% deed dit het voorafgaande jaar en 6% minstens 1 keer per week. 56% van de recente rokers rookt gemiddeld minder dan 1 sigaret per dag.
- In vergelijking met 10 schooljaren eerder dalen zowel het ooitgebruik (37%→23%), het laatstejaarsgebruik (25%→19%) als het regelmatige gebruik (15%→6%).
- Tussen 2010-2011 en 2018-2019 steeg de gemiddelde beginleeftijd van 14,1 jaar naar 15,2 jaar.
- Minder dan 6 op de 10 leerlingen jonger dan 16 jaar (58%) kennen de geldende wetgeving m.b.t. verkoop van tabaksproducten. Bij leerlingen van 16 jaar en ouder is dat 73%.
- Het gevoel makkelijk aan tabaksproducten te geraken, daalt sterker bij min 16-jarigen dan bij 16-plussers. Toch denkt toch ook 4 op de 10 min 16-jarigen makkelijk aan tabak te geraken.
- 22% heeft ooit **e-sigaretten** gebruikt, 17% heeft dit het voorgaande jaar gedaan en 2% deed dit minstens 1 keer per week.
- 45% gebruikte e-sigaretten zonder nicotine, tegenover 25% met nicotine en 30% die zowel e-sigaretten met als zonder nicotine gebruikte.
- Zowel voor tabak als voor e-sigaretten geldt dat het gebruik stijgt met de leeftijd, dat meer jongens dan meisjes het gebruiken en dat B-stroom (1^e graad) en BSO (2^e en 3^e graad) opvallend meer gebruikers tellen.

- 57% van de leerlingen heeft ooit **alcohol** gedronken, 51% deed dat het voorgaande jaar en 12% minstens 1 keer per week.
- Van de 17- en 18-jarigen dronk de helft in de week voor de bevraging geen alcohol (50%), 20% dronk 1 tot 4 glazen, 18% 5 tot 10 glazen en 12% meer dan 10 glazen.
- Tussen 2009-2010 en 2018-2019 is de gemiddelde beginleeftijd gestegen van 13,6 jaar naar 14,6 jaar.
- Bier is de meest gedronken alcoholische drank (40% laatstejaarsgebruik), gevolgd door wijn (32%), aperitieven (31%) en sterke drank (30%).
- Risicovolle drankpatronen zijn al manifest aanwezig. Zo is indrinken voor het uitgaan vrij algemeen: bijna de helft van de leerlingen die al alcohol dronken en uitgaan (49%) doen dit meestal tot altijd voor het uitgaan. 27% van de leerlingen voelden zich in het voorgaande jaar minstens 1 keer dronken. En 31% heeft in de laatste 12 maanden minstens 1 keer aan bingedrinken gedaan.
- Prevalentie en frequentie van alcoholgebruik zijn tussen 2009-2010 en 2018-2019 duidelijk gezakt: ooitgebruik van 72% naar 57%, laatstejaarsgebruik van 62% naar 51% en regelmatig gebruik van 20% naar 12%.
- Toch houden risicovolle drinkpatronen over de laatste jaren heen stand: dronkenschap in het voorgaande jaar steeg van 23% naar 27%, het minstens eens per week dronken zijn handhaafde zich op 2%.
- Alle parameters van alcohol drinken en risicovol drinken stijgen met de leeftijd, betreffen meer jongens dan meisjes en doen zich breder voor in de B-stroom (1^e graad) en in het TSO (2^e en 3^e graad).
- De wetgeving over het verkopen, schenken en aanbieden van alcoholische dranken is goed gekend, zelfs al op jonge leeftijd: 96% van de min 16-jarigen kent de wetgeving betreffende alle alcoholische dranken en 91% kent die betreffende gedistilleerde dranken. Het wettelijk verbod wordt ook steeds belangrijker als motief om geen alcohol te drinken: in 2009-2010 gaf 39% van de niet-drinkers dit aan als motief, in 2018-2019 is dat 64%.
- De subjectieve beschikbaarheid van alcohol blijft hoog: 54% van de min-16-jarigen denkt makkelijk aan bier of wijn te geraken.
- Slaap- en kalmeermiddelen zijn de meest gebruikte **medicatie**: 16% ooitgebruik en 8% laatstejaarsgebruik. Voor ADHD-medicatie is dat respectievelijk 8% en 6%. Voor opwekkende medicatie gaat het om 3% en 1%.

- Terwijl het gebruik van ADHD-medicatie en opwekkende medicatie de laatste schooljaren niet stijgt, geldt dit wel – zij het gestaag - voor slaap- en kalmeermiddelen: tussen 2010-2011 en 2018-2019 steeg het ooitgebruik van 13% naar 16%.
- Slaap- en kalmeermiddelen worden meer door meisjes gebruikt, ADHD-medicatie meer door jongens. Terwijl het gebruik van ADHD-medicatie in het BSO alsmaar minder voorkomt is dit in het TSO en ASO stijgende. Het wordt wel nog steeds het meest in het BSO gebruikt.

- 14% van alle leerlingen gebruikte ooit **cannabis**, 12% deed dit in het voorgaande jaar en 2% minstens 1 keer per week.
- Cannabisgebruik stijgt met de leeftijd, is sterker een jongenszaak en wordt meer gedaan door leerlingen uit de B-stroom (1e graad) en uit het BSO (2e en 3e graad).
- Terwijl het ooitgebruik tussen 2009-2010 en 2018-2019 duidelijk daalde, van 22% naar 14%, geldt dat niet voor het laatstejaarsgebruik en regelmatig gebruik van cannabis.
- De aanwezigheid en de aanvaarding in de leefwereld zijn vrij groot: 26% van de leerlingen geeft aan makkelijk aan cannabis te geraken (bij 17-18-jarigen zelfs 46%), 40% heeft minstens 1 vriend die cannabis gebruikt en het aandeel leerlingen dat cannabisgebruik van een vriend zou goedkeuren is op 10 jaar tijd bijna verdubbeld van 5% naar 9%.
- **Andere illegale drugs** dan cannabis worden zeer uitzonderlijk gebruikt. 4% heeft dat ooit gedaan, 3% gebruikte die middelen in het voorgaande jaar, waarbij regelmatig gebruik zo goed als niet voorkomt. Xtc is de 'meest' gebruikte drug, met een ooitgebruik van 2% en een laatstejaarsgebruik van 1%.
- Na een duidelijke daling van het ooit- en laatstejaarsgebruik tussen 2009-2010 en 2014-2015 is het gebruik van andere illegale drugs dan cannabis weer aan een langzame opmars bezig.

- Wat **gokken** betreft, worden spelen van de Nationale Loterij het meest gespeeld: 29% speelde ooit op krasbiljetten en 10% deed dit het voorgaande jaar, voor lotto is dat respectievelijk 16% en 10%.
- Sportweddenschappen zijn de meest frequent beoefende gokvorm, al blijft het minstens 1 keer per week gokken op sportweddenschappen beperkt tot 1%
- De meeste gokvormen worden over de laatste schooljaren heen minder gespeeld. Enkel op lotto spelen handhaaft zich.
- Beide geslachten en alle onderwijsvormen doen ongeveer even vaak mee aan de spelen van de Nationale Loterij. Poker en sportweddenschappen komen meer voor bij jongens en bij BSO en TSO.
- De wetgeving op gokspelen is door 78% van de leerlingen gekend.

- 24% van de leerlingen besteedt minstens 7 uur per week aan **gamen**.
- 11% toont indicaties van risicovol gamen, waarbij vooral de nadelige invloed van gamen op het sociale functioneren (bv. schoolverplichtingen) wordt nagegaan.
- Hoe meer tijd men aan gamen spendeert, hoe meer kans op risicovol gamen.
- Gamen gebeurt meer door jongens en door leerlingen uit de B-stroom (1e graad) en het BSO (2e en 3e graad). De meeste risicovolle gamers zitten in de jongste leeftijdsgroep.

Inhoud

VAD

VAD

Inleiding

Bij jongeren leeft vaak het gevoel dat de meeste leeftijdsgenoten roken, drinken, blowen, gokken of gamen. Spectaculaire berichten in de pers versterken dit gevoel nog verder. Deze berichten beïnvloeden de perceptie van de sociale norm, maar komen vaak niet overeen met de werkelijkheid. Een representatief onderzoek naar deze en andere gedragingen kan dat corrigeren. De resultaten geven een objectieve kijk op de vraag of leerlingen in het Nederlandstalig secundair onderwijs echt veel roken, drinken, blowen en gamen of niet. Of klopt het 'generatiedenken' en zijn onze leerlingen, zoals het generatie Z betaamt, inderdaad volwassener dan hun voorgangers? Houden ze graag de touwtjes stevig in handen en zet een zekere controledrang zich ook door inzake roken, drinken, druggebruik, gokken en gamen?

Dankzij de jaarlijkse VAD-leerlingenbevraging weten we sinds 1998 het fijne van het middelengebruik van onze leerlingen en kunnen we ook dit jaar weer een inkijk geven in hun middelengebruik om zo een antwoord te bieden op bovenstaande vragen.

Op basis van onze zo representatief mogelijke steekproef geven we antwoord op de vraag hoeveel scholieren roken, drinken en blowen en hoe vaak ze dit doen en monitoren we de beginleeftijd van hun gebruik. Onze jarenlange traditie van leerlingenbevragingen stelt ons daarenboven in staat om trends in gebruik zichtbaar te maken.

Weten of en wat onze leerlingen gebruiken is van belang om preventief te werken op school. Door de VAD-leerlingenbevraging krijgt de school handvatten om haar Drugbeleid op School te ontwikkelen of te optimaliseren. De bevraging geeft de deelnemende scholen zicht op het middelengebruik van de leerlingen (frequentie en hoeveelheid, motieven, houding van vrienden, beschikbaarheid van illegale drugs, ...). Er wordt gepeild naar het gebruik van tabak, alcohol, cannabis en andere illegale drugs en psychoactieve medicatie, evenals naar gokken en gamen.

Bij deze stellen wij de Vlaamse resultaten uit schooljaar 2018-2019 voor.

De meeste cijfers waarnaar in dit syntheserapport wordt gerefereerd, staan ook opgenomen in het rapport. Een aantal andere cijfers vind je niet terug in tabellen in het rapport, maar kan je wel vinden in de Exceltabellen die als bijlage bij dit syntheserapport horen. Indien een vermeld cijfer noch in het rapport, noch in de Excelbijlage te vinden is, wordt dit vermeld als 'niet in tabellen'.

Methode

Procedure

Via de VAD-website en de lokale en regionale preventiewerkers licht VAD de scholen in over de mogelijkheid een leerlingenbevraging te organiseren. De scholen schrijven zich vrijwillig in. De bevraging kan gedurende het hele schooljaar worden afgenomen. Nadien nemen de scholen deel aan een verplichte vorming, waarop zij hun rapport ontvangen. Verdere ondersteuning wordt op vrijwillige basis gegeven door het regionaal CGG-preventiewerk tabak, alcohol & drugs.

De vragenlijst wordt op papier ingevuld. Het invullen duurt ongeveer een lesuur. De school ontvangt daarvoor een gedetailleerde procedurehandleiding en al het nodige materiaal (bv. vragenlijsten) om de bevraging af te nemen. Alle leerlingen van een school dienen bevraagd te worden en dit tegelijkertijd. Indien dit niet mogelijk is (wegens bijvoorbeeld stages), dient de bevraging binnen één week plaats te vinden. Afname mag niet gebeuren de week na een vakantieperiode. We eisen van elke deelnemende school een minimale respons van 80%.

Anonimiteit wordt gegarandeerd voor de leerlingen, alsook voor de scholen. De scholen ontvangen een geanonimiseerd rapport via het toekennen van een nummer, waarbij enkel de school zelf, VAD en de preventiewerker kunnen weten over welke school het gaat.

Vragenlijst

De vragenlijst is opgebouwd volgens de vier pijlers van een drugbeleid (regelgeving, begeleiding, educatie en omgevingsinterventies) en omvat volgende thema's:

- Demografische gegevens
- Prevalentie en frequentie van tabak, e-sigaretten, alcohol, cannabis, andere illegale drugs, medicatie, gokken en gamen, alsook indicaties voor risicovol gebruik
- Beginleeftijd van middelengebruik
- Motieven om wel of niet alcohol en cannabis te gebruiken
- Negatieve ervaringen na het gebruik van alcohol en illegale drugs
- Beschikbaarheid van genotsmiddelen
- De perceptie van het middelengebruik in de vriendenkring
- De verwachte reactie van vrienden en ouders op het proberen of gebruiken van cannabis en de eigen reactie op het gebruik van vrienden
- Kennis van het schoolreglement en de procedures
- Kennis van het begeleidingsaanbod op school
- Kennis van de wetgeving rond middelengebruik
- Vertrouwensfiguren
- Sfeer op school

VAD

Steekproef

In het schooljaar 2018-2019 namen in totaal 47.568 leerlingen uit 71 verschillende scholen deel aan de bevraging. Uitval was vooral te wijten aan niet te voorziene afwezigheid van leerlingen op het moment van de afname (bv. ziekte) of aan organisatorische omstandigheden op de school.

Nadat de gegevens van alle deelnemende scholen in één bestand werden gezet, volgde een data cleaning van de ruwe data. Als een vragenlijst voldeed aan één van de drie volgende criteria, werd de volledige vragenlijst geweerd: als leeftijd, geslacht of onderwijsvorm niet waren ingevuld, als een respondent antwoordde de fictieve drug NTSC ('dummy variabele') te gebruiken, of als een leerling beweerde elk afzonderlijk product van een bepaald middel dagelijks te gebruiken (bijvoorbeeld bier en wijn en sterkedrank en aperitieven en alcopops).

In een volgende stap werden enkel leerlingen tussen 12 en 18 jaar geselecteerd. Dit om de vergelijkbaarheid met andere onderzoeken te bevorderen en om de vergelijkbaarheid van de jongeren in de derde graad tussen de verschillende onderwijsvormen te kunnen behouden. Leerlingen in hun zevende leerjaar werden niet opgenomen in de steekproef om de vergelijkbaarheid met andere onderwijsvormen te behouden. Ook werden enkel leerlingen uit de A-stroom, B-stroom, het ASO, het TSO en het BSO weerhouden. Het KSO en het deeltijds onderwijs werden niet opgenomen, omdat te weinig scholen deelnamen om een representatieve steekproeftrekking mogelijk te maken. Daaropvolgend werd een zo representatief mogelijke steekproef getrokken, conform de Vlaamse verdeling van de schoolpopulatie in het jaar 2018-2019 naar geslacht, onderwijsvorm, onderwijsjaar en provincie[1]. Daarin zijn 7.500 leerlingen opgenomen, wat een betrouwbaarheidsinterval oplevert van 1,5% (betrouwbaarheidsniveau 99%)[2].

Dataverwerking en statistische analyse

De vragenlijsten werden ingescand door een professioneel extern bureau. Er gebeurde een kwaliteitscontrole met een aantal willekeurig gekozen vragenlijsten.

Voor de analyses werd gebruik gemaakt van de statistische software SPSS Statistics 25. Per variabele werd onderzocht of er verschillen waren naargelang leeftijdscategorie, min 16 en 16-plus, geslacht of onderwijsvorm. Ook werden bij vergelijkingen naar onderwijsvorm enerzijds de A-stroom en B-stroom (1ste graad) onderling vergeleken en anderzijds het ASO, TSO en BSO (tweede en derde graad).

Indien er verbanden of verschillen worden weergegeven is dat op basis van een Chi²-test met $p<0,05$. Indien gemiddelden worden vergeleken, gebeurt dat op basis van ANOVA of een t-test.

---

[1] Het Brusselse gewest en de provincie Vlaams-Brabant werden samengevoegd voor de steekproeftrekking.
[2] Dat betekent dat als er in het rapport 50% vermeld staat, je met 99% zekerheid kan zeggen dat het aandeel tussen 48,5% en 51,5% ligt.

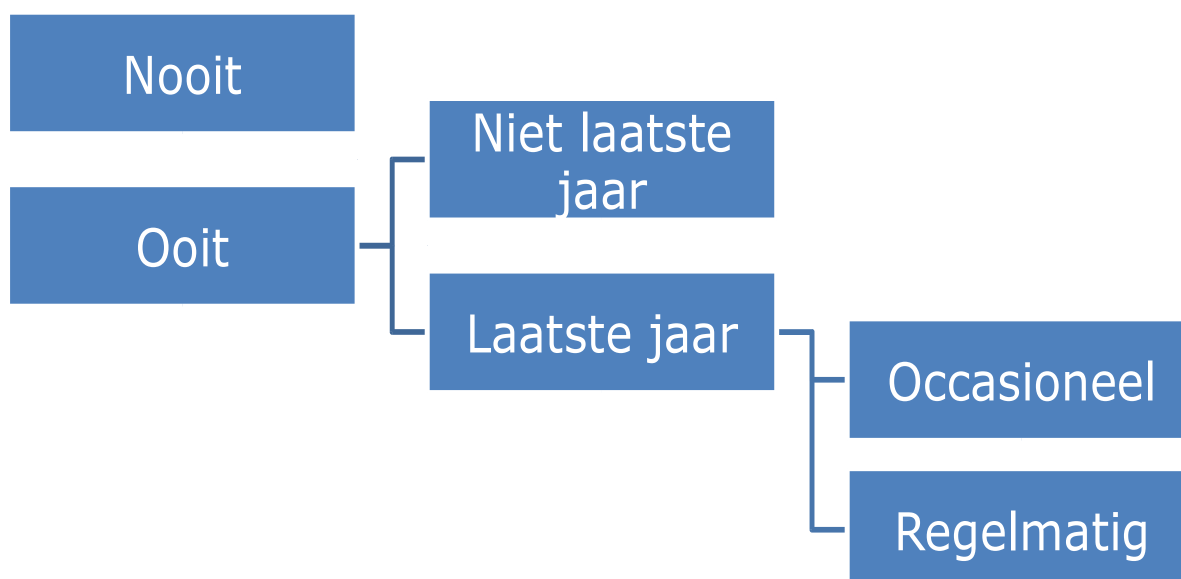
VAD

Aanvullende opmerkingen

De responscategorieën die peilen naar de frequentie waarmee een bepaald middel gebruikt wordt (gaande van nooit tot dagelijks), worden in het rapport verder opgedeeld. Het eerste onderscheid is 'nooit' versus 'ooit'. De categorie 'ooit' wordt verder opgedeeld in 'ooit, maar niet het laatste jaar' en 'gebruikt in het laatste jaar'. Ten slotte wordt de categorie 'laatste jaar' verder opgedeeld in occasioneel gebruik en regelmatig gebruik.

Occasioneel gebruik verwijst naar '1 keer per maand of minder' en 'meerdere keren per maand', m.a.w. gebruik tijdens het afgelopen jaar, maar niet wekelijks.

Regelmatig gebruik verwijst naar '1 keer per week', 'meerdere keren per week' en 'dagelijks', m.a.w. wekelijks tot dagelijks gebruik.

Figuur 1: schematische voorstelling van de prevalentieopdelingen

Voor een aantal middelen werd ook het gebruik tijdens de laatste maand bevraagd.

Leerlingen uit de middenschool (1e graad) werden opgedeeld naar A-stroom en B-stroom. Besprekingen van de resultaten naar de onderwijsvormen ASO, TSO en BSO betreft enkel leerlingen uit de tweede en derde graad.

In de vergelijking tussen de onderwijsvormen moet rekening worden gehouden met onderlinge leeftijdsverschillen. Zo ligt de gemiddelde leeftijd van respondenten uit de B-stroom ongeveer een half jaar hoger dan respondenten uit de A-stroom en dat geldt ook voor BSO tegenover ASO (TSO ligt qua gemiddelde leeftijd tussenin). In de cijfers weergegeven in dit syntheserapport wordt niet gecorrigeerd voor leeftijd.

Tabak

Prevalentie en frequentie van tabak

Ruim driekwart van de leerlingen (77,3%) heeft nog nooit tabak gerookt. Ruim één op de vijf (22,7%) heeft dus wel **ooit** een sigaret gerookt.

PREVALENTIE, FREQUENTIE EN HOEVEELHEID VAN TABAK

Alle leerlingen	**Nooit**	77,3%
	Ooit	22,7%
	Laatste jaar	18,8%
	Laatste maand	10,7%
	Gestopt tijdens laatste 12 maanden	7,8%
	Occasioneel	5,5%
	Regelmatig	5,5%
	Dagelijks	3,4%
Laatstemaand gebruikers	**< 1 sigaret per dag**	55,8%
	1-5 sigaretten per dag	19,2%
	6-10 sigaretten per dag	10,5%
	10-20 sigaretten per dag	7,6%
	>20 sigaretten per dag	6,9%

18,8% van de leerlingen heeft het **afgelopen jaar** tabak gebruikt. 10,7% rookte in de maand voor de bevraging. 7,8% geeft aan momenteel **niet meer** te roken, 5,5% zegt **occasioneel** tabak te roken, wat een even groot aandeel is als dat van leerlingen die **regelmatig** roken. Het merendeel van de regelmatige rokers, in totaal 3,4% van alle leerlingen, zijn **dagelijkse** rokers. De meeste recente rokers (gerookt hebben in de voorgaande 30 dagen) roken minder dan 1 sigaret per dag (55,8%). Driekwart van hen rookt minder dan 6 sigaretten (75,0%). Een minderheid van de recente rokers gebruikt **meer dan 10 sigaretten per dag** (14,5%).

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd waarop jongeren voor het eerst een sigaret roken, is 15,2 jaar[3]. 25,2% heeft voor de leeftijd van 15 jaar een eerste keer gerookt. De groep die bij de eerste sigaret 16 jaar of ouder was, is dubbel zo groot (49,8%). Dat betekent dat de andere helft van de laatstejaarsrokers begon te roken voor de geldende wettelijke minimumleeftijd voor verkoop van tabaksproducten (niet in tabellen).

Het aantal ooitrokers neemt gradueel toe tussen de drie leeftijdscategorieën. Terwijl in voorgaande schooljaren het grootste verschil zich duidelijk tussen 12-14 en 15-16-jarigen situeerde, is er sinds 2015-2016 sprake van een bijna lineaire stijging over de drie leeftijdsgroepen heen. Terwijl in

[3] Gemiddelde beginleeftijden worden berekend op de antwoorden van de groep 17-18-jarigen.

schooljaar 2018-2019 7,3% van de 12-14-jarigen **ooit** al eens tabak rookte, rookte 29,6% van de 15-16-jarigen en 45,5% van de 17-18-jarigen ooit tabak. Sinds 2017-2018 zien we voor het eerst sinds de start van de leerlingenbevraging, ruim 2 decennia geleden, dat ook in de oudste leeftijdsgroep een meerderheid nog nooit heeft gerookt. In 2018-2019 is het **regelmatig gebruik** in de jongste leeftijdsgroep nog gering (1,1%) maar het stijgt tot 7,0% bij de 15-16-jarigen en 12,7% bij de 17-18-jarigen. Respectievelijk 0,6%, 3,7% en 8,8% zijn **dagelijkse rokers**. In de drie leeftijdsgroepen rookt een meerderheid van de recente rokers **minder dan 6 sigaretten per dag**: 88,5% bij 12-14-jarigen, 86,4% bij de 15-16-jarigen en 78,6% van de 17-18-jarigen. Het aandeel recente rokers dat **meer dan 10 sigaretten per dag** rookt, is met 12,1% het hoogst bij de 17-18-jarigen. Bij de jongere leeftijdsgroepen gaat het om 5,8% (12-14-jarigen) en 7,9% (15-16-jarigen).

TABAKSGEBRUIK NAAR LEEFTIJD

	12-14	15-16	17-18
Nooit	92,7%	70,4%	54,5%
Ooit	7,3%	29,6%	45,5%
Laatste jaar	5,0%	25,2%	38,8%
Laatste maand	2,3%	14,5%	23,1%
Gestopt	2,9%	10,2%	14,8%
Occasioneel	1,0%	8,0%	11,4%
Regelmatig	1,1%	7,0%	12,7%
Dagelijks	0,6%	3,7%	8,8%

Jongens-meisjes

Meer jongens dan meisjes hebben **ooit** tabak gerookt: 25,7% van de jongens, tegenover 19,6% van de meisjes. Voor het **laatstejaarsgebruik** is dit respectievelijk 21,1% en 16,3% en voor **regelmatig gebruik** van tabak respectievelijk 7,5% en 3,4%.

TABAKSGEBRUIK NAAR GESLACHT

	Jongens	Meisjes
Nooit	74,3%	80,4%
Ooit	25,7%	19,6%
Laatste jaar	21,1%	16,3%
Laatste maand	13,2%	8,2%
Gestopt	8,0%	7,6%
Occasioneel	5,6%	5,4%
Regelmatig	7,5%	3,4%
Dagelijks	4,5%	2,2%

Onderwijsvormen

Er is een duidelijk verschil in rookgedrag tussen leerlingen uit de A-stroom en leerlingen uit de B-stroom. In de A-stroom heeft 4,8% ooit al gerookt, in de B-stroom is dit 13,2%. **Laatstejaarsgebruik** komt het sterkst voor in het BSO (35,0%), gevolgd door het TSO (29,0%) en het ASO (21,7%). Onder deze laatstejaarsgebruikers geven ook meer leerlingen uit het BSO aan een **regelmatige roker** te zijn dan in de andere onderwijsvormen, namelijk 16,3% tegenover 7,8% in het TSO en 4,2% in het ASO. Opmerkelijk is ook dat in het BSO de verhouding tussen laatstejaarsroken en regelmatig roken veel dichter bijeen ligt dan in de andere onderwijsvormen: in het BSO is bijna de helft van de laatstejaarsrokers een regelmatige roker, terwijl dit in het TSO

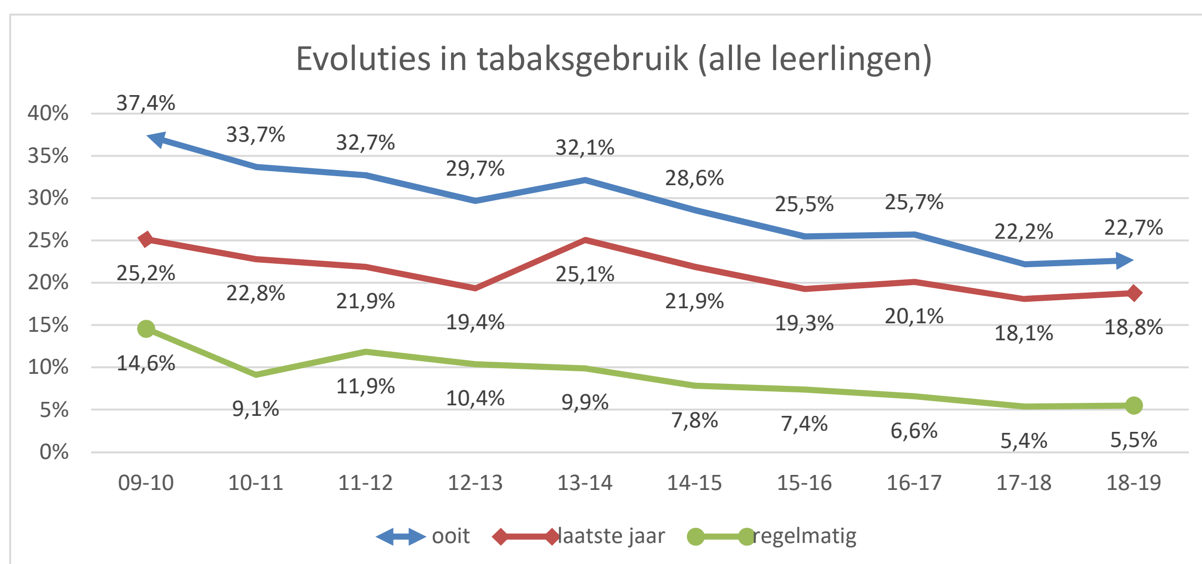
ongeveer een kwart en in het ASO één op de vijf is. Eén op de acht leerlingen in het BSO is een **dagelijkse roker** (12,6%), wat proportioneel drie maal hoger is dan in het TSO (4,4%) en acht maal hoger dan in het ASO (1,2%). Rokers in het BSO begonnen gemiddeld genomen ook vroeger met een **eerste sigaret**: de beginleeftijd ligt in die onderwijsvorm op 14,7 jaar, terwijl dit in het TSO 15,2 jaar en bij leerlingen uit het ASO 15,4 jaar is.

TABAKSGEBRUIK NAAR ONDERWIJSVORM

	A-stroom	B-stroom	ASO	BSO	TSO
Nooit	95,2%	86,8%	76,0%	56,2%	65,7%
Ooit	4,8%	13,2%	24,0%	43,8%	34,3%
Laatste jaar	2,9%	7,4%	21,7%	35,0%	29,0%
Laatste maand	1,2%	4,7%	11,7%	22,2%	16,7%
Gestopt	1,8%	3,4%	9,6%	11,7%	12,2%
Occasioneel	0,6%	1,4%	7,9%	6,9%	9,0%
Regelmatig	0,5%	2,6%	4,2%	16,3%	7,8%
Dagelijks	0,2%	2,1%	1,6%	12,6%	4,4%

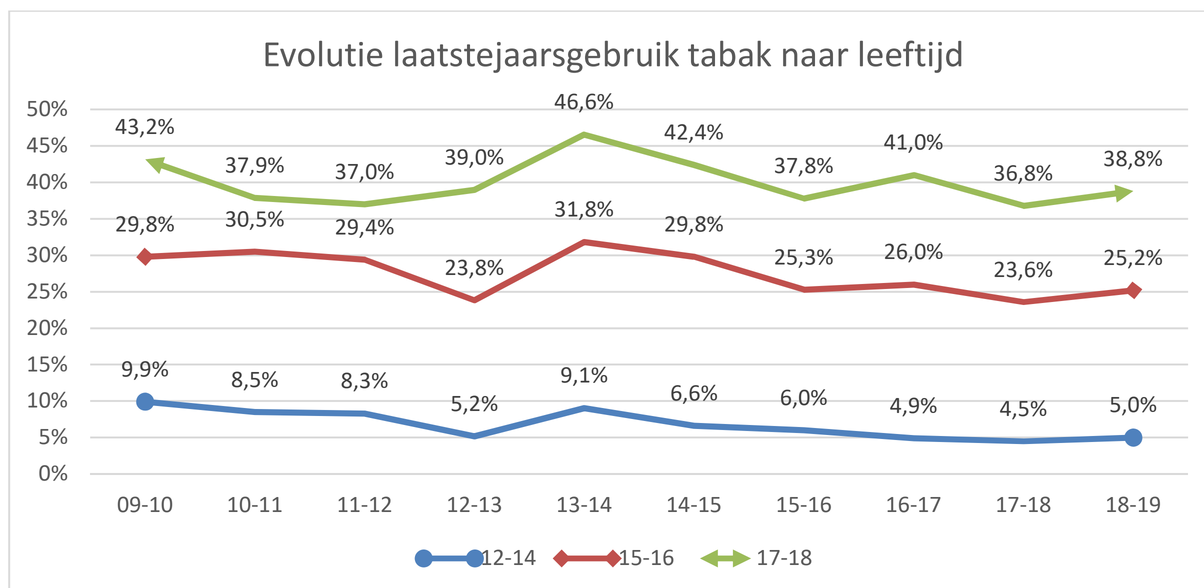
Evoluties in de prevalentie van tabak

Algemeen genomen zien we over de laatste tien schooljaren heen voor tabaksgebruik dalende trends. De resultaten van 2018-2019 tonen wel een opwaartse knik in de curves van zowel ooitgebruik, laatstejaarsgebruik als regelmatig gebruik. Of dat een keerpunt is in dalende de trends of niet zullen de komende jaren aantonen. De stijging in vergelijking met het voorgaande schooljaar is gering en er zijn al eerder schooljaren geweest waarin een stijging optrad, waarna de daling zich voortzette. Feit is wel dat er nu geen verdere daling is. De alsmaar kleiner wordende afstand tussen de twee bovenste lijnen toont aan dat het ooitgebruik sterker daalde dan het laatstejaarsgebruik. Dat betekent dat er in vergelijking met tien jaar eerder relatief minder ooitrokers zijn die hun gebruik stopten. Het laatstejaarsgebruik blijft in vergelijking met 2009-2010 relatief hoog. Positief is wel dat de curve van het regelmatig gebruik het sterkst daalde, met een aandeel dat nu bijna drie keer lager ligt dan in 2009-2010, al zien we ook voor die parameter in 2018-2019 een knikje in de curve.

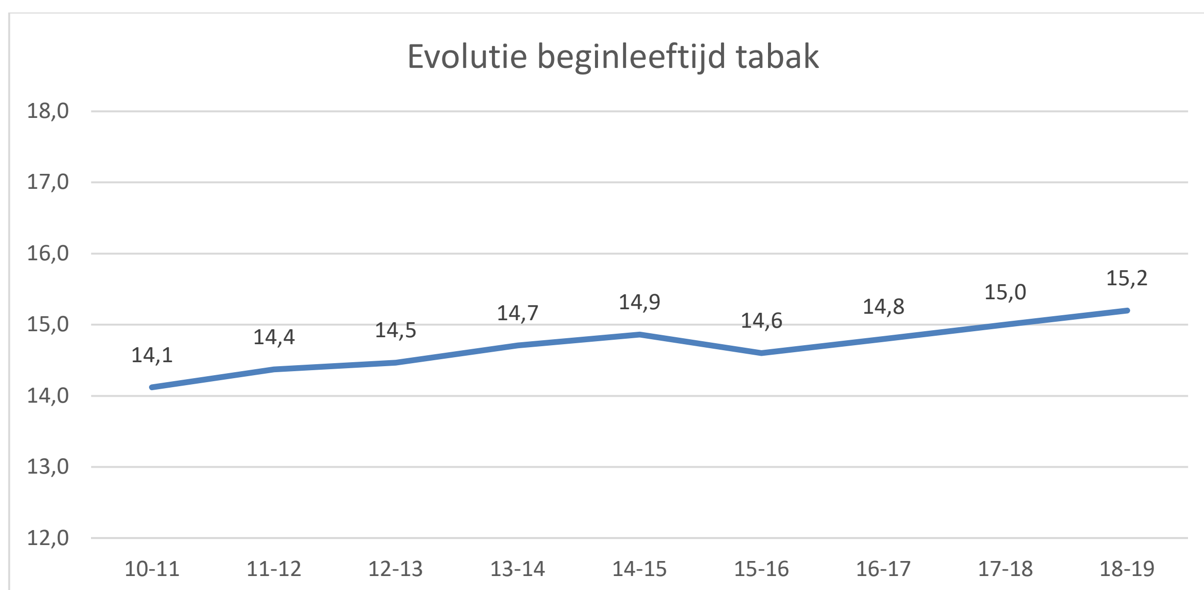

VAD

Ondanks de golvende bewegingen – met in 2018-2019 weer een stijging – ligt het aandeel voor de drie leeftijdsgroepen lager dan tien schooljaren voordien. Voor de twee oudste leeftijdsgroepen is het verschil minder groot dan voor de jongste leeftijdsgroep. Alhoewel er zich ook bij de 12-14-jarigen een lichte stijging van laatstejaarsgebruik voordoet, is het laatst gemeten aandeel nog maar de helft van dat van 2009-2010. Het laatstejaarsgebruik van de twee oudste leeftijdsgroepen blijft al bij al hoog.

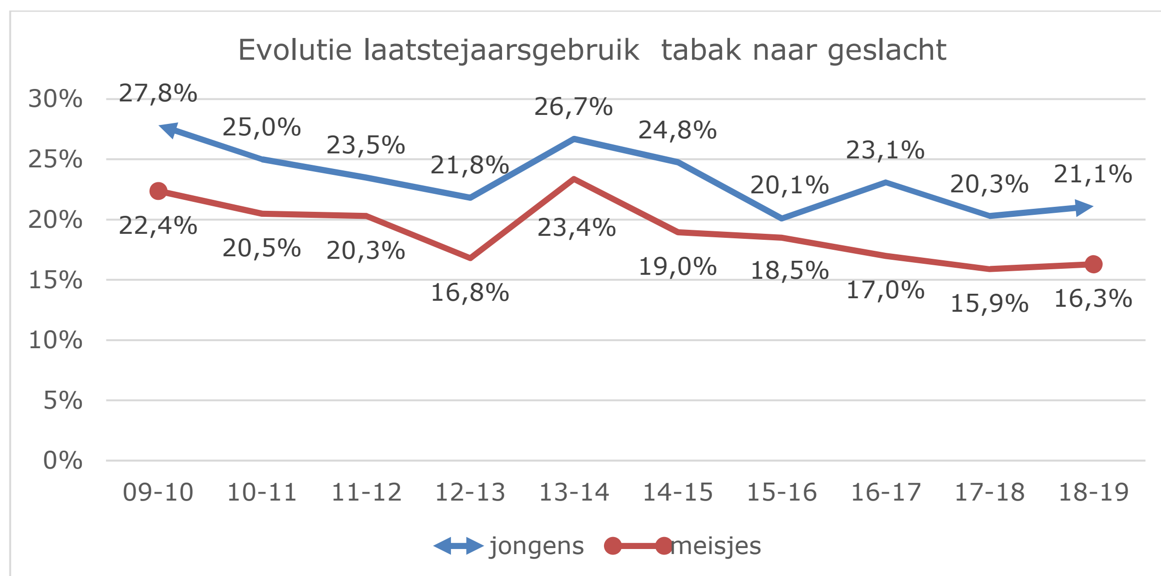

Na een aanhoudende stijging van de beginleeftijd voor tabaksgebruik tussen 2010-2011 (de eerste meting voor deze parameter) en 2014-2015, volgde in 2015-2016 een daling van de gemiddelde beginleeftijd. Maar in de drie daaropvolgende schooljaren steeg die beginleeftijd steeds weer. In 2018-2019 wordt de hoogste gemiddelde beginleeftijd tot dusver opgetekend. In vergelijking met het eerste meetpunt is de gemiddelde beginleeftijd met ruim één jaar uitgesteld.

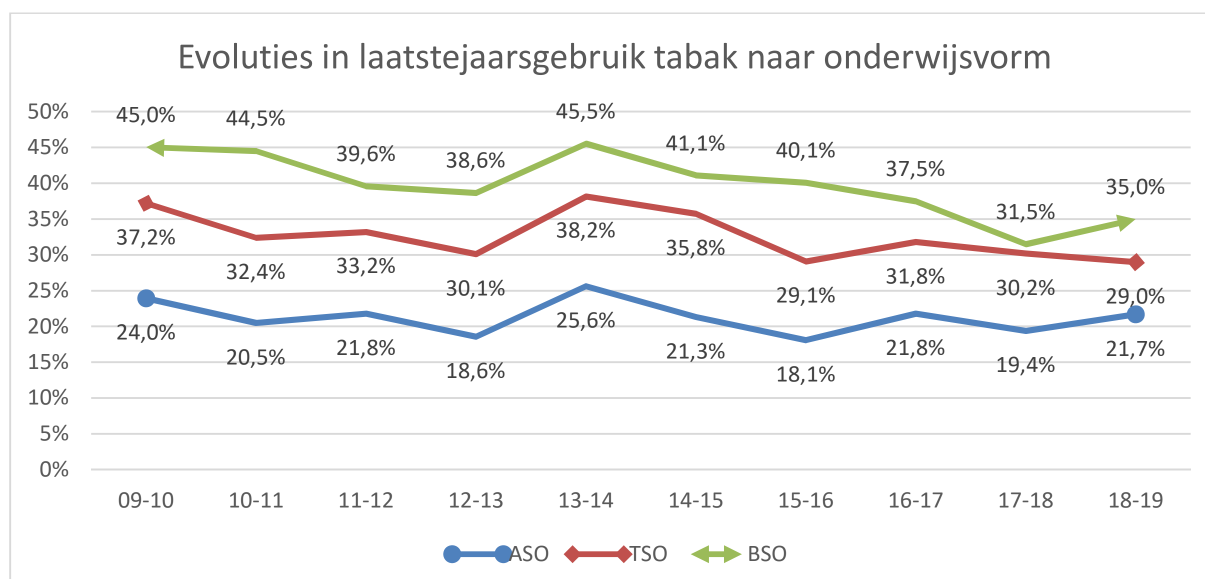

VAD

Over de tien laatste schooljaren heen lagen de genderverschillen van laatstejaarsgebruik grosso modo tussen 3% en 6%. Uitzondering hierop was schooljaar 2015-2016, toen de curves elkaar opvallend naderden. Maar nadien is het verschil weer naar zijn 'oude' patroon teruggekeerd. De stelling dat laatstejaarsgebruik sterker aanwezig is onder jongens blijft dus gehandhaafd. We zien een in golven dalende beweging van beide curves, waarbij de waarden voor beide genders anno 2018-2019 merkelijk lager liggen dan 10 schooljaren terug. Ondanks de lichte stijging in vergelijking met 2017-2018 liggen de meest recente cijfers nog steeds op één van de laagste niveaus in de tien laatste schooljaren.

In het syntheserapport van schooljaar 2017-2018 spraken we van een 'primeur' omdat de curve van BSO niet langer boven die van TSO uit troonde. Een schooljaar later blijkt het een eenmalige gebeurtenis te zijn. Het laatstejaarsgebruik ligt in het BSO weer een duidelijker stuk boven dat van TSO en stijgt weer in vergelijking met vorig schooljaar. Zoals steeds is het gebruik in het ASO het laagst. Ondanks het grote verschil dat er nog steeds is, is de kloof tussen ASO en de twee andere onderwijsvormen wel verkleind. Als we het huidige schooljaar vergelijken met dat van 2009-2010, dan zien we een duidelijke daling in het BSO en het TSO maar een geringe daling in het ASO. Al bij al blijven de cijfers voor het laatstejaarsgebruik hoog, zeker in het BSO en TSO. Het laatstejaarsgebruik wijst wellicht op experimenteren met sigaretten.

Tabaksgebruik en de wetgeving

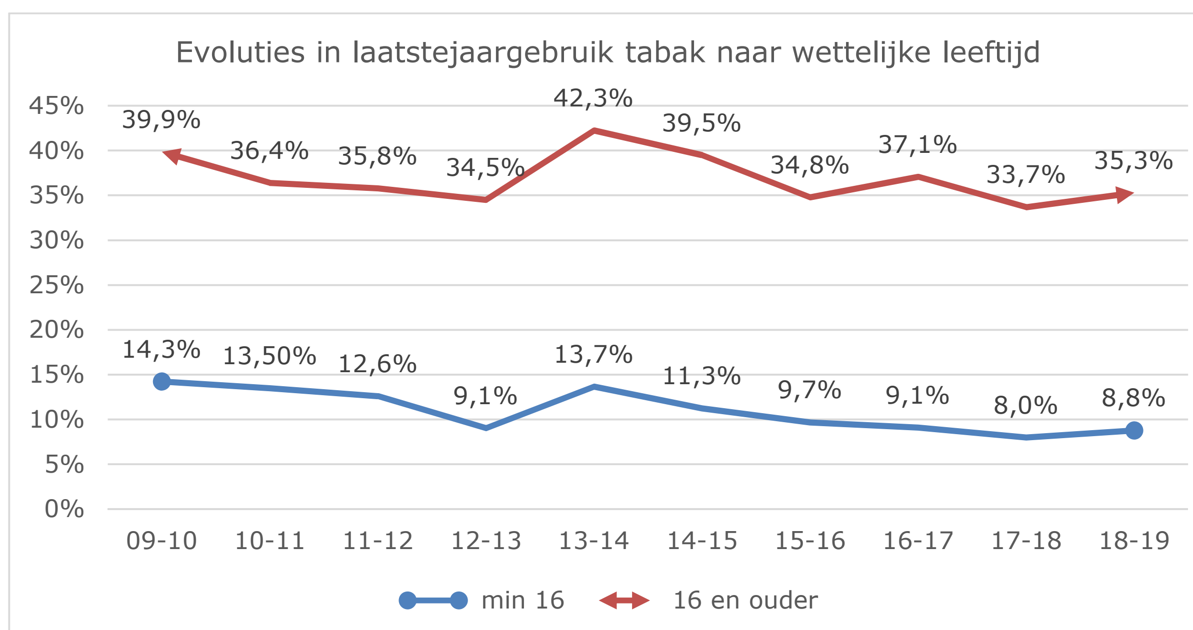
Prevalentie naar wettelijke leeftijd

Hoewel de verkoop van tabak aan jongeren onder de 16 jaar verboden was op het moment van de bevraging[4], geeft 11,5% van de min 16-jarigen aan ooit te hebben gerookt. Het merendeel van hen (8,8%) rookte het laatste jaar. Het verschil tussen min 16 jaar en 16+ is groot. Bij de 16-plussers – waarvan de grote meerderheid nog steeds minderjarig is – geeft 41,3% aan ooit te hebben gerookt en is 10,8% een regelmatige roker.

TABAKSGEBRUIK NAAR WETTELIJKE LEEFTIJD

	-16	16 +
Nooit	88,5%	58,7%
Ooit	11,5%	41,3%
Laatste jaar	8,8%	35,3%
Laatste maand	4,7%	20,8%
Gestopt	4,2%	13,8%
Occasioneel	2,4%	10,6%
Regelmatig	2,2%	10,8%
Dagelijks	1,1%	7,1%

Tussen 2013-2014 en 2017-2018 was het laatstejaarsroken sterk dalende in beide leeftijdsgroepen. Bij 16+ verliep die daling in een golvende beweging, bij min 16-jarigen was de daling quasi lineair. Dat is met de laatste resultaten erbij niet langer het geval. In beide leeftijdsgroepen stijgt het laatstejaarsgebruik van tabak weer. Wel ligt het aandeel voor beide groepen nog steeds bij de laagste waarden van de tien laatste schooljaren.

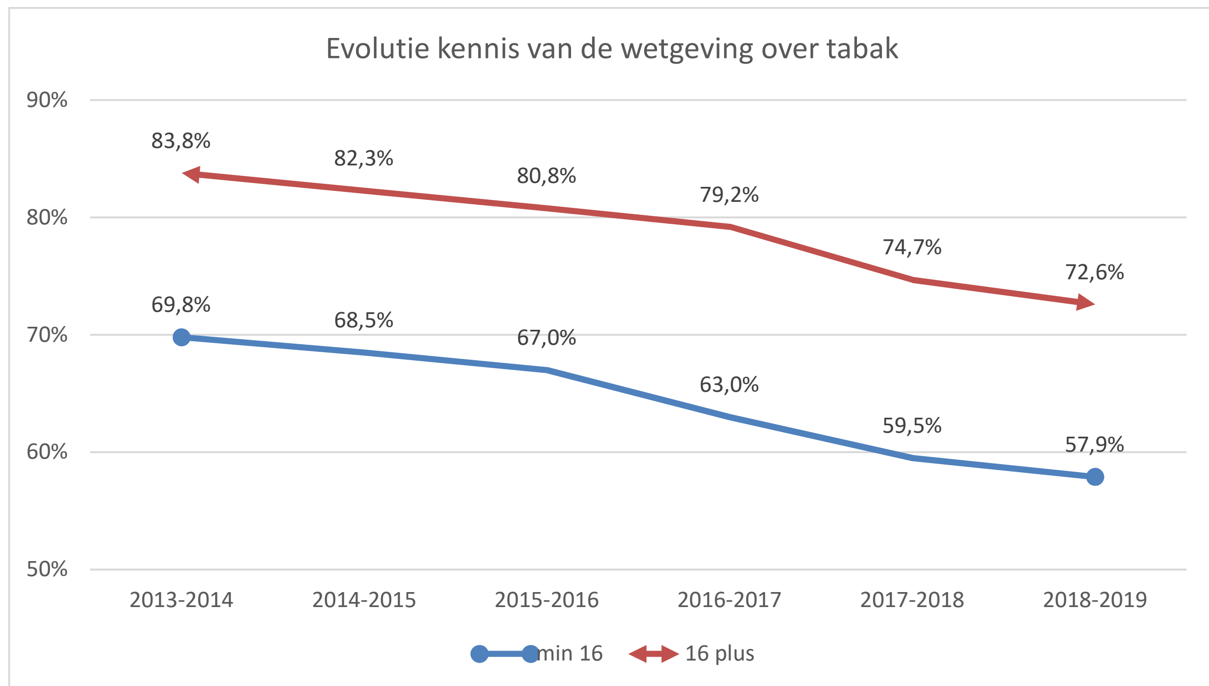

[4] Op het moment van de afname van de vragenlijst was de verkoop van tabaksproducten verboden tot de leeftijd van 16 jaar. Sinds 1 november 2019 werd de leeftijdsgrens opgetrokken naar 18 jaar.

Kennis van de wetgeving

Van de jongeren onder de 16 jaar is 57,9% op de hoogte dat de verkoop van tabaksproducten onder de 16 jaar verboden is[5]. Bij de leerlingen van 16 jaar en ouder is de wetgeving beter gekend: 72,6% is op de hoogte van de tabakswetgeving. Bekijken we de evolutie van de kennis van de wetgeving over tabak, dan blijkt deze alsmaar minder goed gekend te zijn. Deze evolutie tekent zich in beide leeftijdsgroepen af.

[5] Op het moment van de afname was de huidige wetgeving, die de verkoop van tabaksproducten onder 18 jaar verbiedt, nog niet van kracht.

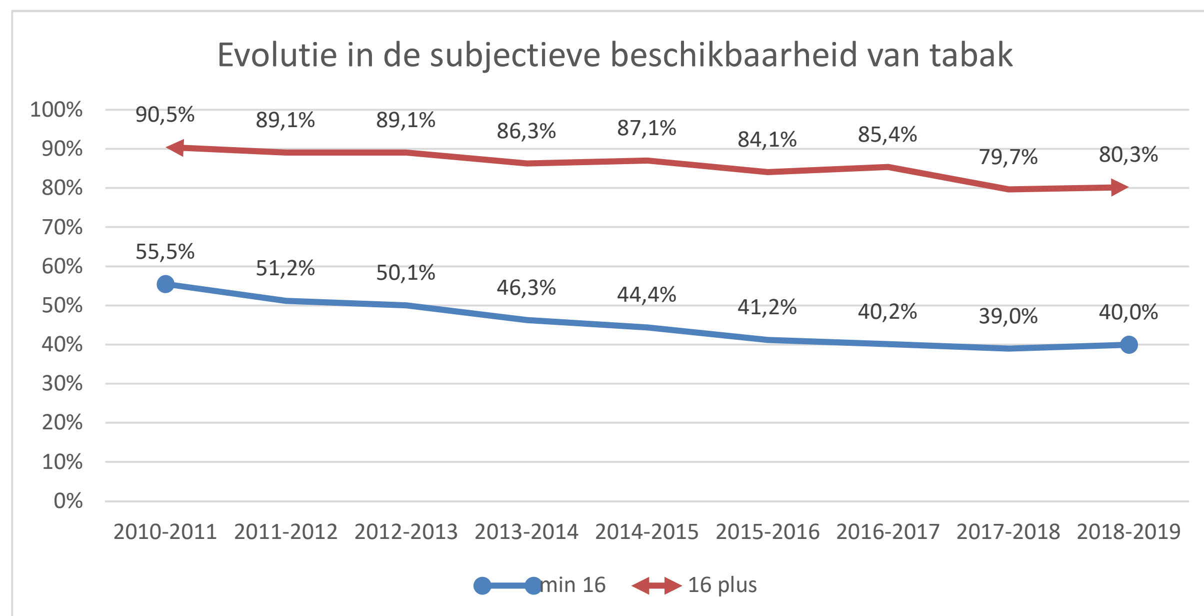
Tabak in de leefwereld van jongeren

Gezien de gemiddelde beginleeftijd, is het niet verwonderlijk dat tabak deel uitmaakt van de leefwereld van 12-14-jarigen: 37,7% zegt minstens 1 vriend te hebben die rookt. Bij 15-16-jarigen heeft 75,9% minstens 1 vriend die rookt en bij 17-18-jarigen is dit 88,9%. Bij de oudere leerlingen kan men eerder kijken naar hoeveel vrienden dan wel roken. Terwijl in de jongste leeftijdsgroep slechts 2,8% aangeeft dat meer dan de helft van de vriendenkring rookt, is dit bij 11,4% van de 15-16-jarigen en bij 17,2% van de 17-18-jarigen het geval.

Er is een sterke link tussen het eigen tabaksgebruik en het aantal vrienden dat rookt. Van de jongeren die nog nooit tabak hebben gerookt, heeft de helft (49,1%) ook geen enkele vriend die rookt. Van degenen die wel ooit hebben gerookt, is dit slechts 4,5%. Van de jongeren die geen huidige roker zijn (jongeren die niet tijdens het laatste jaar hebben gerookt of hebben aangegeven niet langer te roken), geeft amper 3,5% aan dat meer dan de helft van hun vriendengroep rookt. Bij regelmatige rokers ligt dat aandeel op 54,7%.

Subjectieve beschikbaarheid van tabak

Alhoewel in 2018-2019 de dalende trend stopt, is er over de voorbije negen schooljaren heen wel een algemeen dalende trend te zien: in vergelijking met 2010-2011 geven minder jongeren aan gemakkelijk aan tabak te geraken. Toch liggen de cijfers nog opvallend hoog gezien de jonge leeftijd. Zo geeft 40,0% van de jongeren onder de 16 jaar aan makkelijk aan tabak te geraken, wat opmerkelijk veel is gezien de op het moment van de bevraging geldende wetgeving over de minimumleeftijd voor verkoop van tabaksproducten. Bij de jongeren boven 16 jaar – waarvan de meerderheid nog minderjarig – zegt zelfs 80,3% gemakkelijk aan tabak te raken.

E-sigaretten

Prevalentie en frequentie van e-sigaretten

Een duidelijke meerderheid van de jongeren (77,7%) heeft nog nooit een e-sigaret gebruikt. 22,3% heeft dus wel ooit een e-sigaret gebruikt. Een op de zes leerlingen (16,7%) gebruikte e-sigaretten in het voorgaande jaar. Een meerderheid daarvan, met name 10,6%, geeft aan momenteel **niet meer** te vapen. Van de recente gebruikers geven de meesten (3,8%) aan dit **occasioneel** te doen. 2,2% van alle leerlingen doet dit op **regelmatige** basis. Slechts een heel klein deel van alle leerlingen gebruikt e-sigaretten **dagelijks** (1,0%). De grootteordes voor ooitgebruik en laatstejaarsgebruik situeren zich op hetzelfde niveau als voor klassieke sigaretten (tabak). Het aandeel voor regelmatig en dagelijks gebruik ligt wel duidelijk onder dat van tabak.

PREVALENTIE, FREQUENTIE EN HOEVEELHEID VAN E-SIGARETTEN

Alle leerlingen	**Nooit**	77,7%
	Ooit	22,3%
	Laatste jaar	16,7%
	Laatste maand	7,0%
	Gestopt tijdens laatste 12 maanden	10,6%
	Occasioneel	3,8%
	Regelmatig	2,2%
	Dagelijks	1,0%
Gebruikers laatste mnd	**Met nicotine**	25,0%
	Zonder nicotine	44,6%
	Zowel met als zonder nicotine	30,4%

Onder de leerlingen die e-sigaretten in de voorgaande 30 dagen gebruikt hebben, is het gebruik van e-sigaretten zonder nicotine het meest voorkomend (44,6%). Bijna een derde van hen gebruikt zowel e-sigaretten met als zonder nicotine (30,4%) en een kwart van de recente gebruikers gebruikt enkel e-sigaretten met nicotine (25,0%). Dat betekent dat meer dan de helft e-sigaretten met nicotine gebruikte.

Aangezien de variabelen over e-sigaretten pas in schooljaar 2017-2018 aan de leerlingenbevraging werden toegevoegd, is het nog niet mogelijk om trends te duiden. We kunnen wel de twee metingen met elkaar vergelijken. Dan zien we dat de prevalentiecijfers zo goed als identiek bleven. Er is wel een verschil in de aard van de e-sigaretten, waarbij nicotinehoudende varianten meer gebruikt worden dan het vorige schooljaar. Terwijl in 2017-2018 iets minder dan de helft van de leerlingen (45,4%) aangaf e-sigaretten met nicotine te hebben gebruikt, is dat ondertussen meer dan de helft (55,4%).

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd waarop jongeren voor het eerst een e-sigaret gebruiken, is 15,5 jaar[6]. Daarmee zakte de gemiddelde leeftijd met meer dan een half jaar in vergelijking met 2017-2018 (toen 16,1 jaar). De meest voorkomende leeftijd om het te proberen of met het gebruik te starten is 16 jaar (43,2%). In dat opzicht verschilt dit beeld niet veel van tabak roken.

Het aantal leerlingen dat **ooit** e-sigaretten gebruikt, stijgt sterk tussen de jongste en de middelste leeftijdscategorie. Daarna wordt de stijging minder sterk. Dat komt omdat bij de meerderheid het eerste keer gebruikt zich na de leeftijd van 15 jaar situeert. Een gelijkaardig stijgingspatroon tussen de leeftijdsgroepen is ook te zien bij gebruik tijdens het **laatste jaar** en tijdens de **laatste maand**. In elk van de leeftijdscategorieën is om en bij de helft van de ooitgebruikers ondertussen **gestopt** met dat gebruik. Van de groep die e-sigaretten is blijven gebruiken, doet in elke leeftijdsgroep de meerderheid dat op **occasionele** basis.

GEBRUIK E-SIGARETTEN NAAR LEEFTIJD

	12-14	15-16	17-18
Nooit	89,1%	72,3%	61,3%
Ooit	10,9%	27,7%	38,7%
Laatste jaar	7,9%	22,3%	27,1%
Laatste maand	3,4%	9,0%	11,9%
Gestopt	4,3%	14,7%	18,0%
Occasioneel	2,1%	5,0%	5,9%
Regelmatig	1,5%	2,5%	3,2%
Dagelijks	0,4%	1,1%	1,9%

Jongens-meisjes

Bijna dubbel zoveel jongens als meisjes hebben **ooit** e-sigaretten gebruikt: 29,3% van de jongens, tegenover 15,1% van de meisjes. Dat genderverschil is groter dan bij tabak roken. Dat blijft ook zo voor de overige prevalenties en frequenties. De verschillen zijn het grootst bij **laatstemaandgebruik** en **regelmatig** gebruik (incl. **dagelijks** gebruik).

GEBRUIK E-SIGARETTEN NAAR GESLACHT

	Jongens	Meisjes
Nooit	70,7%	84,9%
Ooit	29,3%	15,1%
Laatste jaar	21,9%	11,2%
Laatste maand	10,1%	3,9%
Gestopt	13,6%	7,6%
Occasioneel	5,0%	2,6%
Regelmatig	3,3%	1,0%
Dagelijks	1,7%	0,2%

[6] Gemiddelde beginleeftijden worden berekend op de antwoorden van de groep 17-18-jarigen.

Onderwijsvormen

Net als bij tabak roken is er een duidelijk verschil in dampgedrag tussen leerlingen uit de A-stroom en leerlingen uit de B-stroom. In de A-stroom heeft 6,7% **ooit** al gedampt, in de B-stroom is dat meer dan dubbel zo hoog (16,7%). Ondanks hogere proporties in ASO in vergelijking met het vorige schooljaar, is er ook een duidelijk verschil in de bovenbouw: leerlingen uit TSO en vooral BSO tellen meer gebruikers en frequente gebruikers dan leerlingen uit ASO. Die verhoudingen zetten zich door in de andere prevalenties en frequenties.

GEBRUIK E-SIGARETTEN NAAR ONDERWIJSVORM

	A-stroom	B-stroom	ASO	BSO	TSO
Nooit	93,3%	83,7%	78,9%	57,7%	66,1%
Ooit	6,7%	16,3%	21,1%	42,3%	33,9%
Laatste jaar	4,7%	9,9%	16,7%	30,3%	25,8%
Laatste maand	1,8%	5,1%	6,3%	14,0%	11,2%
Gestopt	2,8%	4,9%	12,0%	17,6%	16,4%
Occasioneel	1,2%	2,2%	3,4%	8,5%	5,6%
Regelmatig	0,8%	2,7%	1,4%	4,2%	3,8%
Dagelijks	0,3%	1,1%	0,6%	2,3%	1,4%

Alcohol

Prevalentie en frequentie van alcohol

Alcohol is het enige genotsmiddel dat door de meerderheid van de jongeren ooit gebruikt werd: 56,7% van alle leerlingen heeft ooit alcohol gedronken en 51,2% dronk ook het afgelopen jaar. Nadat het aandeel laatstejaarsdrinkers in het schooljaar 2017-2018 voor het eerst (nipt) minder dan helft van alle leerlingen bedroeg, is het nu terug tot net boven de helft geklommen. De meeste leerlingen gebruiken occasioneel, al drinkt ook één op de acht leerlingen minstens eens per week alcohol.

PREVALENTIE VAN ALCOHOLGEBRUIK	
Nooit	43,3%
Ooit	56,7%
Laatste jaar	51,2%
Laatste maand	36,9%
Occasioneel	38,3%
Regelmatig	12,2%

76,9% van de leerlingen dronk geen alcohol in de week voor de bevraging, 11,0% dronk in die periode één tot vier glazen alcohol en 12,1% dronk 5 of meer glazen.

Bier is de vaakst gekozen drank bij jongeren. 39,7% van de jongeren heeft het laatste jaar bier gedronken. Voor wijn bedraagt het laatstejaarsgebruik 31,7%. Aperitieven en sterkedrank werden door respectievelijk 30,7% en 29,6% tijdens het laatste jaar gedronken. Alcopops kennen met 22,3% laatstejaarsgebruik de laagste prevalentie. Bier wordt vaker regelmatig gedronken: 9,3% van de jongeren drinkt regelmatig bier, terwijl dat aandeel voor de andere soorten alcohol tussen 1,9% en 2,6% ligt.

Een alcoholgerelateerd fenomeen dat de laatste jaren regelmatig in de media wordt aangehaald, is indrinken voor het uitgaan. In de leerlingenpopulatie die al alcohol dronk is bijna één op de vijf nog niet uitgegaan. Van diegenen die dit wel al deden, doet een nipte meerderheid nooit of meestal niet aan indrinken (51,1%). Maar de groep jongeren die meestal wel tot altijd indrinkt is niet veel kleiner (48,8%). Eén op de zeven leerlingen drinkt altijd in voor het uitgaan.

PREVALENTIE VAN INDRINKEN

	In de groep laatstejaars-gebruikers alcohol	In de groep uitgaanders
Nooit	22,0%	27,1%
Meestal niet	19,4%	24,0%
Meestal wel	25,7%	31,7%
Altijd	13,9%	17,1%
Ik ga (nog) niet uit	19,0%%	

Van alle jongeren was een derde (32,1%) al eens dronken en heeft een bijna even groot aandeel (31,1%) ooit aan bingedrinken[7] gedaan.

Regelmatige uitingen van dronkenschap en bingedrinking, in een frequentie van wekelijks tot dagelijks dus, zijn eerder uitzonderlijk: 2,3% van de leerlingen geeft aan regelmatig dronken te zijn en 3,5% regelmatig te bingedrinken.

PREVALENTIE VAN DRONKENSCHAP		PREVALENTIE VAN BINGEDRINKING	
Nooit	67,9%	**Nooit**	68,9%
Ooit	32,1%	**Ooit**	31,1%
Laatste jaar	26,9%	**Regelmatig**	3,5%
Regelmatig	2,3%		

Leeftijd

De gemiddelde beginleeftijd voor alcohol is 14,6 jaar[8]. Terwijl bijna een derde van de 12-14-jarigen ooit al eens alcohol heeft gedronken (31,9%), is dat bij de 15-16-jarigen al bijna driekwart (73,4%). Bij de 17-18-jarigen heeft 84,9% ooit alcohol gedronken en dronk 68,6% in de maand voor de bevraging. Terwijl ongeveer één op de zeven (14,9%) van de 15-16-jarigen regelmatig alcohol drinkt, ligt dat aandeel bij 17-18-jarigen dubbel zo hoog (31,2%). Het dagelijks gebruik van alcohol komt beperkt voor: zo goed als niet in de twee jongste leeftijdscategorieën en bij 0,8% van de 17-18-jarigen.

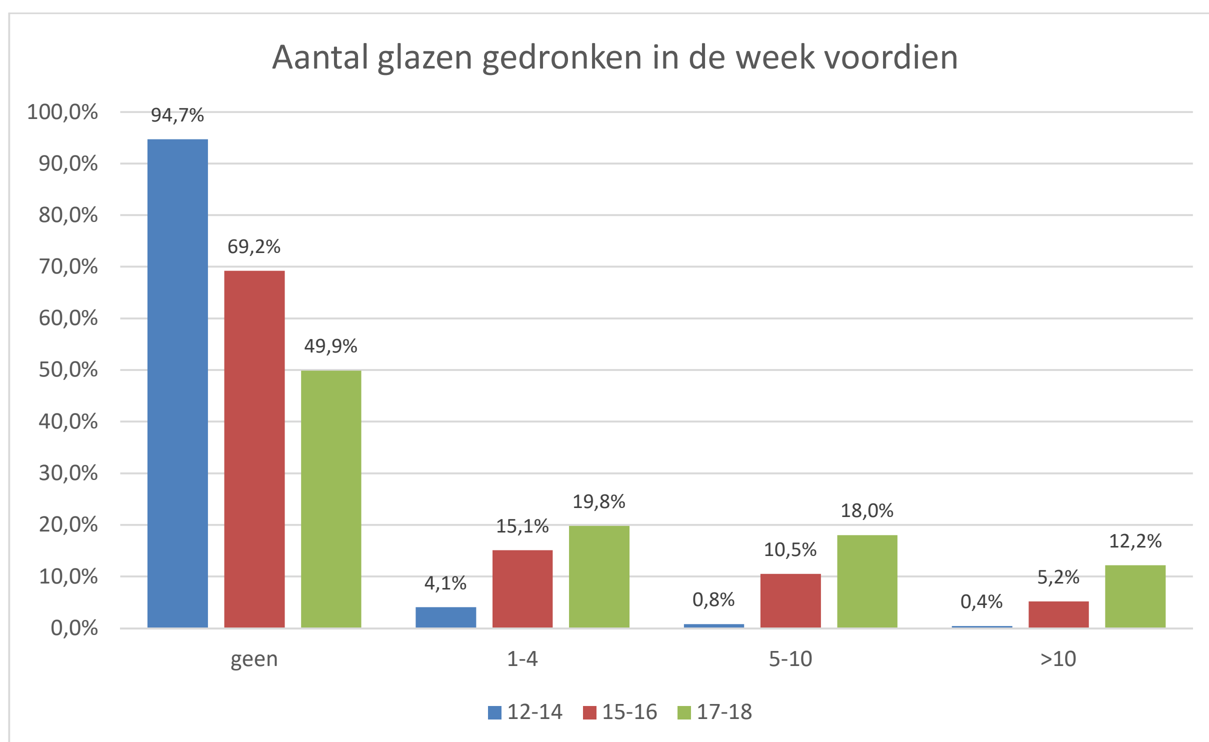
ALCOHOLGEBRUIK NAAR LEEFTIJD

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig	dagelijks
12-14	68,1%	31,9%	23,9%	11,1%	21,9%	1,6%	0,0%
15-16	26,6%	73,4%	69,7%	52,6%	54,2%	14,9%	0,1%
17-18	15,1%	84,9%	81,8%	68,6%	50,3%	31,2%	0,8%

Terwijl de overgrote meerderheid van de 12-14-jarigen (94,7%) geen alcohol dronk in de week voor de bevraging, is dit bij 15-16-jarigen iets meer dan twee derde (69,2%) en bij 17-18-jarigen nog maar de helft (49,9%). In de twee oudere groepen zien we niet alleen dat meer jongeren in de week voordien alcohol hadden gedronken, maar ook dat 17-18-jarigen meer glazen alcohol hadden gedronken dan 15-16-jarigen. Bij de 15-16-jarigen dronk 15,7% meer dan 4 glazen alcohol in die week, bij de 17-18-jarigen ligt dat aandeel bijna dubbel zo hoog (30,2%). 12,2% van de 17-18-jarigen gaf zelfs aan meer dan 10 glazen alcohol te hebben gedronken in de week voor de bevraging.

[7] De definitie van bingedrinken is vier glazen alcohol (voor meisjes) of zes glazen alcohol (voor jongens) drinken binnen een tijdspanne van twee uur. De antwoordcategorieën zijn: "nooit", "minder dan maandelijks", "maandelijks", "wekelijks" en "dagelijks of bijna dagelijks". Deze verschillen van de antwoordcategorieën die de frequentie van alcoholgebruik en dronkenschap nagaan.
[8] Berekend op de gemiddelde beginleeftijden van 17-18-jarigen.

In de jongste leeftijdscategorie hebben jongeren vooral ooit bier (23,4%) of wijn (22,8%) gedronken. Het ooitgebruik van aperitieven (13,1%) en sterkedrank (12,2%) komt minder vaak voor en het ooitgebruik van alcopops is in de jongste leeftijdsgroep eerder uitzonderlijk (6,5%). Veel meer oudere leerlingen hebben ooit al sterkedrank gedronken, namelijk 50,4% van de 15-16-jarigen en 73,4% van de 17-18-jarigen. Al ligt dat aandeel nog hoger voor ooitgebruik van bier, met 65,5% (15-16 jaar) en 77,0% (17-18 jaar). Respectievelijk 39,4% en 62,7% dronk het laatste jaar sterkedrank. Bier blijft nog steeds de drank die door het hoogste aantal 17-18-jarigen regelmatig gedronken wordt: 23,8% van de 17-18-jarigen drinkt regelmatig bier, 7,1% drinkt regelmatig sterkedrank en 6,3% drinkt regelmatig wijn. Regelmatig gebruik van aperitieven (2,6%) en alcopops (1,9%) komt minder vaak voor.

Het gros van de jongste leerlingen gaat niet uit of drinkt nooit in als ze uitgaan. Toch heeft meer dan één op de vijf leerlingen onder de 15 jaar al ingedronken. Bij de oudere leeftijdsgroepen stijgt het aandeel indrinkers. Bij 15-16-jarigen ging al bijna iedereen wel eens uit, waarbij er onder de uitgaanders een evenwicht is tussen zij die meestal niet of nooit indrinken en zij die meestal wel tot altijd indrinken. In de oudste leeftijdsgroep doet zes op de tien leerlingen meestal wel of altijd aan indrinken tijdens het uitgaan. Eén op de vijf 17-18-jarigen drinkt altijd in voor het uitgaan.

PREVALENTIE VAN INDRINKEN

	nooit	meestal niet	meestal wel	altijd	Gaat niet uit
12-14	32,2%	12,0%	8,1%	2,6%	45,1%
15-16	22,0%	22,5%	28,3%	15,3%	11,9%
17-18	13,1%	22,0%	37,5%	21,9%	5,6%

Hoe ouder de jongeren, hoe meer ze ooit al eens dronken waren of aan bingedrinking hebben gedaan. Van alle 12-14-jarigen was 7,6% al eens dronken. Bij 15-16-jarigen ligt dat aandeel al op 43,5% (38,0% in de voorgaande 12 maanden) en bij 17-18-jarigen op 67,4% (57,5% in de voorgaande 12 maanden). Bij de oudste leerlingen is 1 op de 14 leerlingen minstens één keer per week dronken (7,1%).

PREVALENTIE VAN DRONKENSCHAP

	ooit	laatste jaar	regelmatig
12-14	7,6%	4,8%	0,1%
15-16	43,5%	38,0%	2,2%
17-18	67,4%	57,5%	7,1%

6,6% van de 12-14-jarigen deed ooit aan bingedrinken, net als 44,8% van de 15-16-jarigen en 63,6% van de 17-18-jarigen. Het aandeel dat aangeeft minstens een keer per maand te bingedrinken, is bij de 15-16-jarigen één op de vijf (20,8%) en bij de 17-18-jarigen bijna vier op de tien (37,1%).

PREVALENTIE VAN BINGEDRINKING

	ooit	minder dan maandelijks	maandelijks	wekelijks tot dagelijks
12-14	6,6%	4,9%	1,4%	0,3%
15-16	44,8%	23,9%	17,2%	3,6%
17-18	63,6%	26,5%	26,6%	10,5%

Jongens-meisjes

Het verschil in de prevalenties van alcohol tussen jongens en meisjes is miniem of onbestaande. Zo dronken proportioneel evenveel jongens als meisjes het afgelopen jaar en de afgelopen maand alcohol. Het verschil in frequentie is wel groter: 14,6% van de jongens drinkt regelmatig alcohol, bij meisjes is dit 9,7%. De beginleeftijd voor het drinken van alcohol ligt bij jongens bovendien iets lager dan bij meisjes (resp. 14,5 jaar en 14,8 jaar).

ALCOHOLGEBRUIK NAAR GESLACHT

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
Jongens	42,0%	58,0%	51,2%	36,9%	35,9%	14,6%
Meisjes	44,7%	55,3%	51,1%	36,9%	40,8%	9,7%

Iets meer jongens dan meisjes dronken alcohol in de week voor de bevraging: 24,0% van de jongens en 22,2% van de meisjes. Daarnaast dronken meer jongens een hoger aantal glazen in de week voor de bevraging dan meisjes: 14,3 % van de jongens dronk 5 glazen of meer in de week vooraf, terwijl dit bij meisjes 10,0% bedraagt.

Wat indrinkgedrag betreft, verschillen jongens en meisjes amper van elkaar. In beide groepen is bijna één op de vijf nog niet uitgegaan. De groep die voor het uitgaan meestal niet of nooit indrinkt is even groot bij jongens (41,6%) als bij meisjes (41,2%). Die quasi gelijke verhouding geldt ook voor meestal wel tot altijd indrinken: 39,3% bij jongens, tegenover 39,9% bij meisjes.

34,2% van de jongens geeft aan het voorbije jaar dronken te zijn geweest tegenover 29,9% van de meisjes. Minstens eens per week dronken zijn komt in beide groepen beperkt voor, maar toch merkelijk meer bij jongens (3,4%) dan bij meisjes (1,1%). Wat bingedrinking betreft, is er qua prevalentie een miniem verschil: 30,7% van de jongens geeft aan ooit aan bingedrinking te hebben gedaan, tegenover 31,5% van de meisjes. Er is wel een verschil in het frequent voorkomen van bingedrinking: 4,6% van de jongens doet dit minstens één keer per week, tegenover 2,5% van de meisjes.

PREVALENTIE VAN DRONKENSCHAP

	ooit	laatste jaar	regelmatig
Jongens	34,2%	29,1%	3,4%
Meisjes	29,9%	24,6%	1,1%

PREVALENTIE VAN BINGEDRINKING

	ooit	minder dan maandelijks	maandelijks	wekelijks tot dagelijks
Jongens	30,7%	15,3%	10,9%	4,6%
Meisjes	31,5%	16,1%	13,0%	2,5%

Onderwijsvormen

Bij jongeren in de eerste graad geven meer jongeren uit de B-stroom aan ooit al eens alcohol te hebben gedronken (34,2%) dan jongeren uit de A-stroom (25,2%). Mogelijk speelt het feit dat twee derde van de leerlingen uit de B-stroom al uitging, terwijl dat in de A-stroom nog maar bij de helft het geval was, hierin een rol. Het aandeel dat meestal wel tot altijd indrinkt, is ook duidelijk hoger in de B-stroom dan in de A-stroom (14,6% vs. 5,5%). Het leeftijdsverschil zou een deel van de verschillen kunnen verklaren - de gemiddelde leeftijd in B-stroom is 13,2 jaar tegenover 12,8 jaar in de A-stroom.
Tussen de onderwijsvormen in de tweede en derde graad zijn de verschillen in prevalentie van alcoholgebruik ongeveer even groot. Net als in schooljaar 2017-2018 heeft BSO niet langer de hoogste prevalenties. Nu liggen alle parameters voor prevalentie en frequentie het hoogst in TSO en – op één na – het laagst in BSO. Die van ASO liggen daar meestal tussen, maar wat regelmatig gebruik betreft, zien we dat BSO nog steeds hoog en ASO nog steeds eerder laag scoort. Aangezien beide onderwijsvormen ongeveer evenveel laatstejaarsdrinkers tellen, betekent dit dat er onder alcoholdrinkers in het BSO proportioneel meer regelmatige drinkers zijn dan in ASO.
Bekijken we de hoeveelheid gedronken alcohol in de week voor de bevraging, dan vinden we in ASO 15,7% leerlingen die dan 5 of meer glazen alcohol dronken, tegenover 17,8% in BSO en 21,8% in TSO.

ALCOHOLGEBRUIK NAAR ONDERWIJSVORM

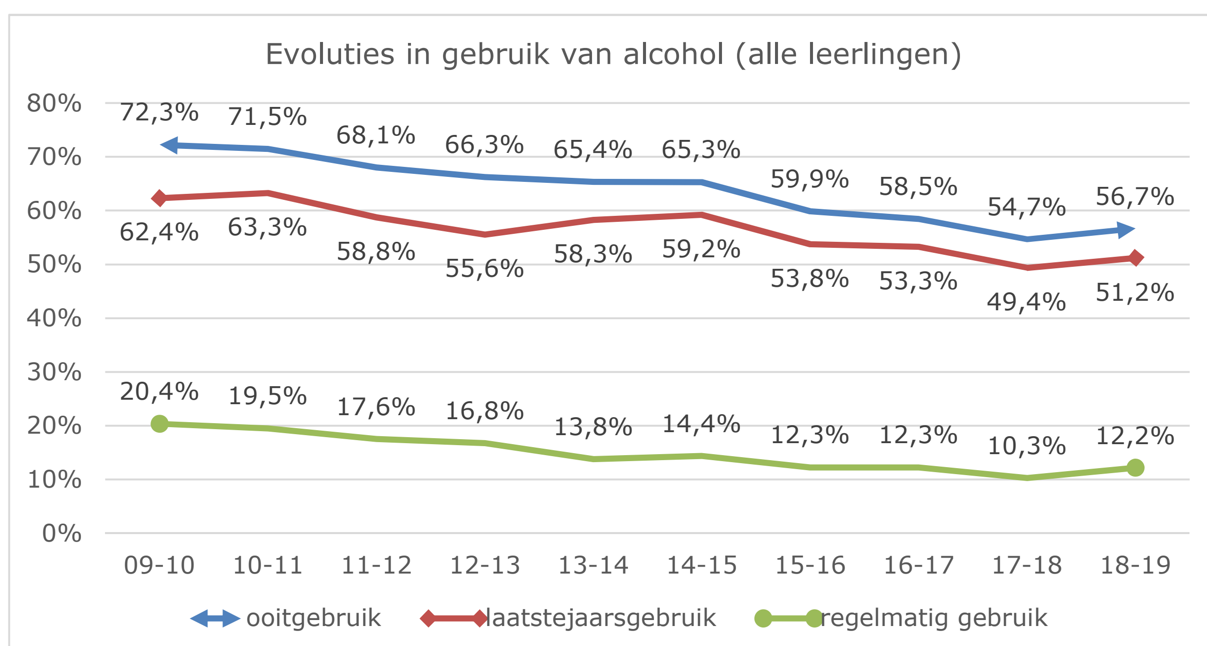
		nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
1e graad	**A-stroom**	74,8%	25,2%	16,6%	6,5%	15,5%	1,0%
	B-stroom	65,8%	34,2%	24,5%	11,5%	21,2%	2,1%
2e & 3e graad	**ASO**	25,2%	74,8%	66,6%	51,4%	51,9%	14,1%
	BSO	26,7%	73,3%	67,6%	48,9%	45,9%	20,8%
	TSO	21,6%	78,4%	73,9%	57,7%	51,1%	22,2%

Relatief meer leerlingen uit TSO geven aan tijdens het laatste jaar dronken te zijn geweest (43,8%) dan jongeren uit het BSO (40,0%) en ASO (37,2%). In het TSO geeft 26,0% van de jongeren aan minstens één keer per maand te bingedrinken. In het BSO 23,2% en in het ASO 21,2%.

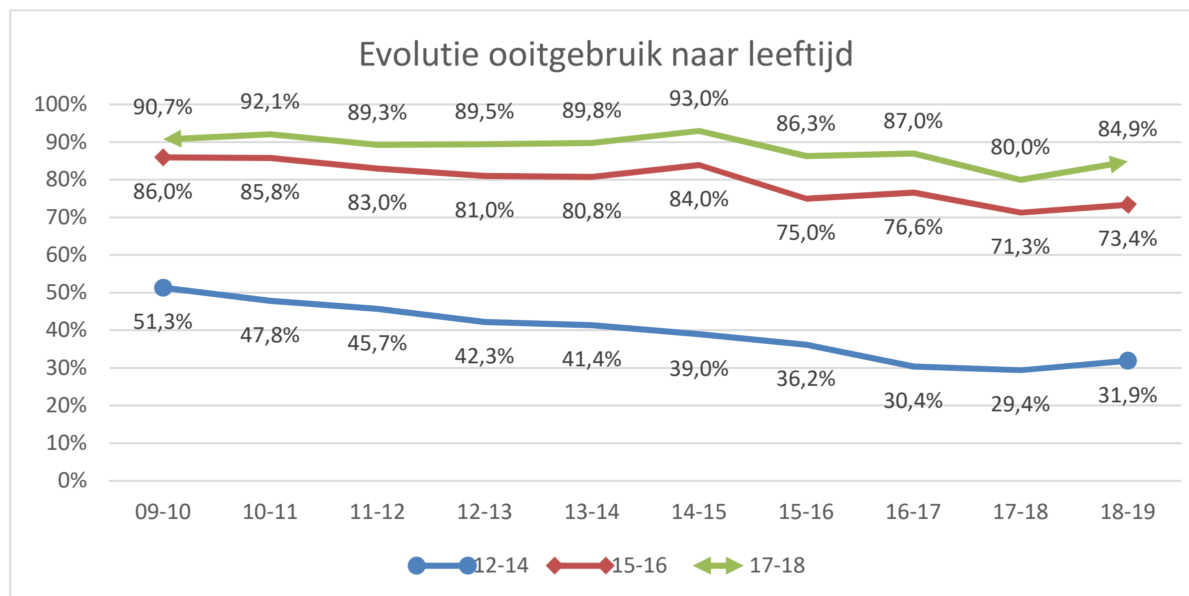
Evoluties in alcoholgebruik

Het ooitgebruik van alcohol kende de laatste tien jaar een duidelijke daling. Voor het laatstejaarsgebruik geldt dat ook, zij het iets minder sterk. Zodoende zien we beide curves tot 2016-2017 steeds meer naar elkaar toe evolueren, wat erop wijst dat er relatief minder leerlingen stoppen na het eerste gebruik van alcohol. In de drie laatste schooljaren is de afstand vrij constant gebleven. Ook het regelmatig gebruik ligt anno 2018-2019 duidelijk onder de waarde van 2009-2010.

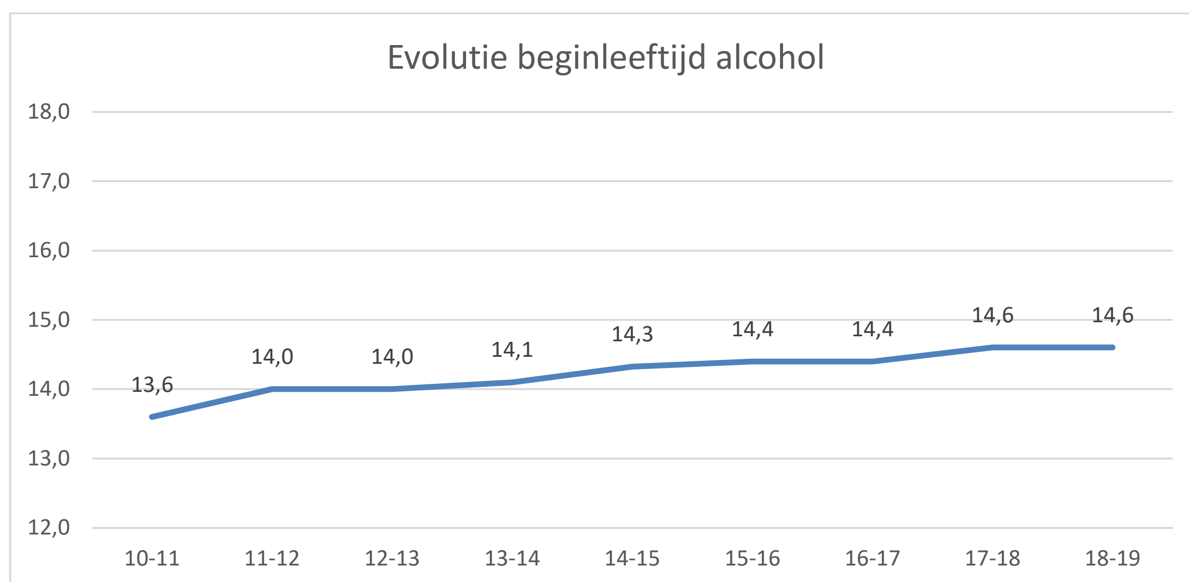
Ondanks deze positieve trends kunnen we er niet naast kijken dat de waarden van 2018-2019 die trends ombuigen. Zowel ooitgebruik als laatstejaarsgebruik en regelmatig gebruik liggen ongeveer 2% hoger dan het voorgaande schooljaar. De volgende rapporten zullen aantonen of dit een eenmalige knik is, zoals we er al kenden (o.a. in 2014-2015), dan wel dat dit de aanzet is van een stabilisatie of stijgende trend.

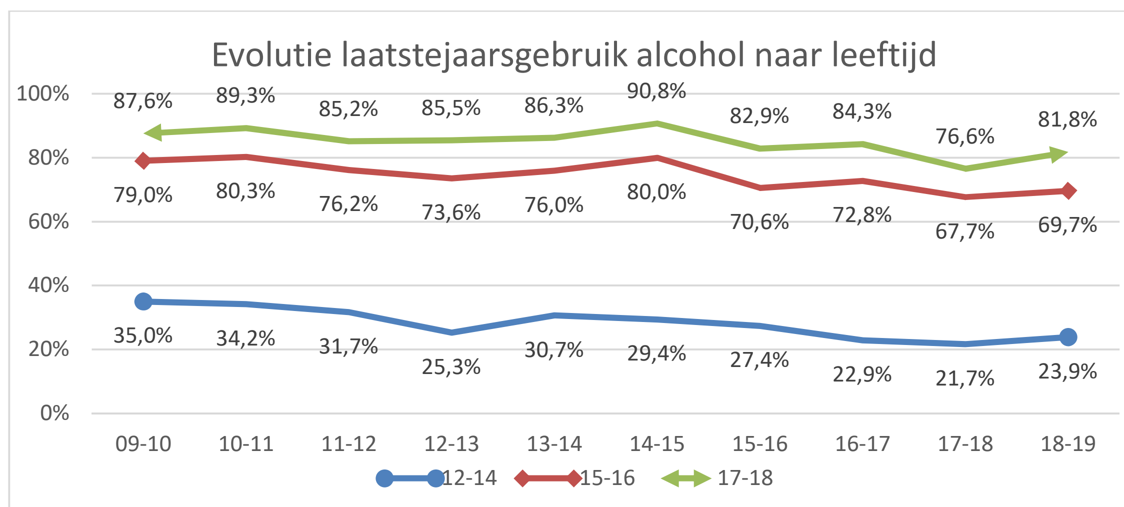
De curve van de jongste leeftijdsgroep wijkt duidelijk af van die van de twee oudste groepen. Terwijl die van de oudere leerlingen lange tijd stabiel bleef, is er na 2014-2015 een op en neer gaande golfbeweging met licht dalende trend zichtbaar. Alhoewel er voor beide leeftijdsgroepen in 2018-2019 een stijging van het aandeel is, ligt dat toch een stuk onder dat van 2009-2010 (vooral bij de 15-16-jarigen).
De curve van de 12-14-jarigen vertoonde tot het voorlaatste schooljaar een continue neerwaartse tendens, die in 2017-2018 al sterk afremde en in 2018-2019 voor het eerst weer een opgaande beweging maakt. De komende syntheserapporten zullen uitwijzen of dit het begin van een omgekeerde trend wordt of niet.

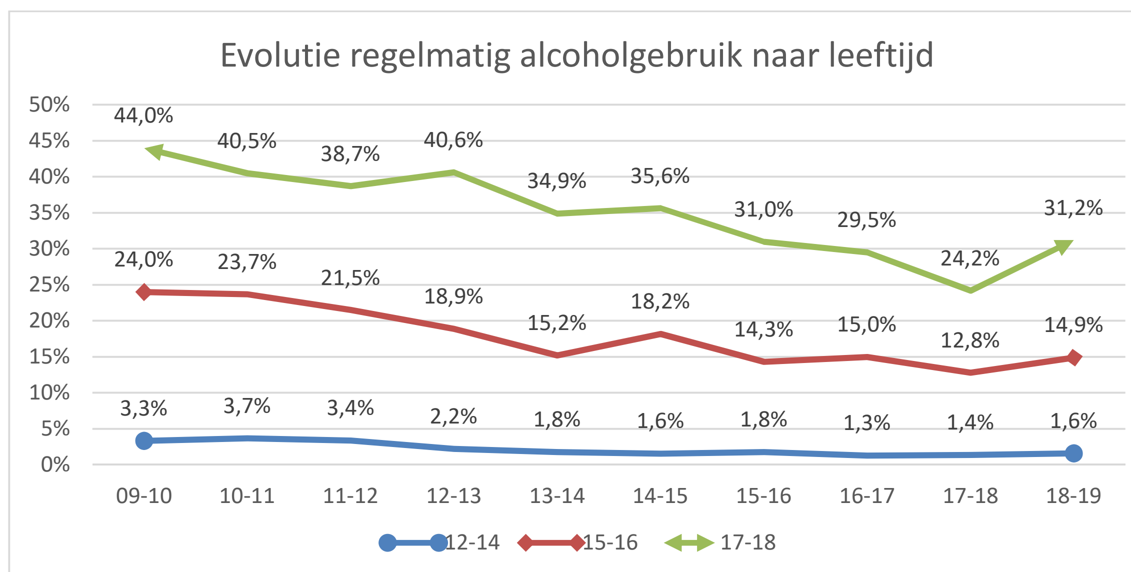
Onderstaande curve van beginleeftijd voor het drinken van alcohol toont aan dat sinds schooljaar 2010-2011 jongeren over het algemeen hun eerste glas alcohol op steeds latere leeftijd dronken. De gemiddelde beginleeftijd schoof over de voorbije negen schooljaren heen met maar liefst een vol levensjaar op, van 13,6 jaar naar 14,6 jaar. Inzake beginleeftijd is er dus zeker een duidelijke en positieve trend, ook al is er in 2018-2019 een stagnatie.

Tussen de schooljaren 2009-2010 en 2018-2019 daalde het laatstejaarsgebruik sterk bij de 12-14-jarigen. Ook al geeft het laatste cijfer een stijging aan, toch ligt het meest recente aandeel een heel stuk onder dat van 2009-2010. Bij de twee oudere leeftijdsgroepen bleef het laatstejaarsgebruik tussen 2009-2010 en 2014-2015 vrij stabiel. Vanaf het schooljaar 2015-2016 heeft zich dan toch een golvende neerwaartse beweging ingezet, waarbij 2018-2019 weer een topje in die golfbeweging is.

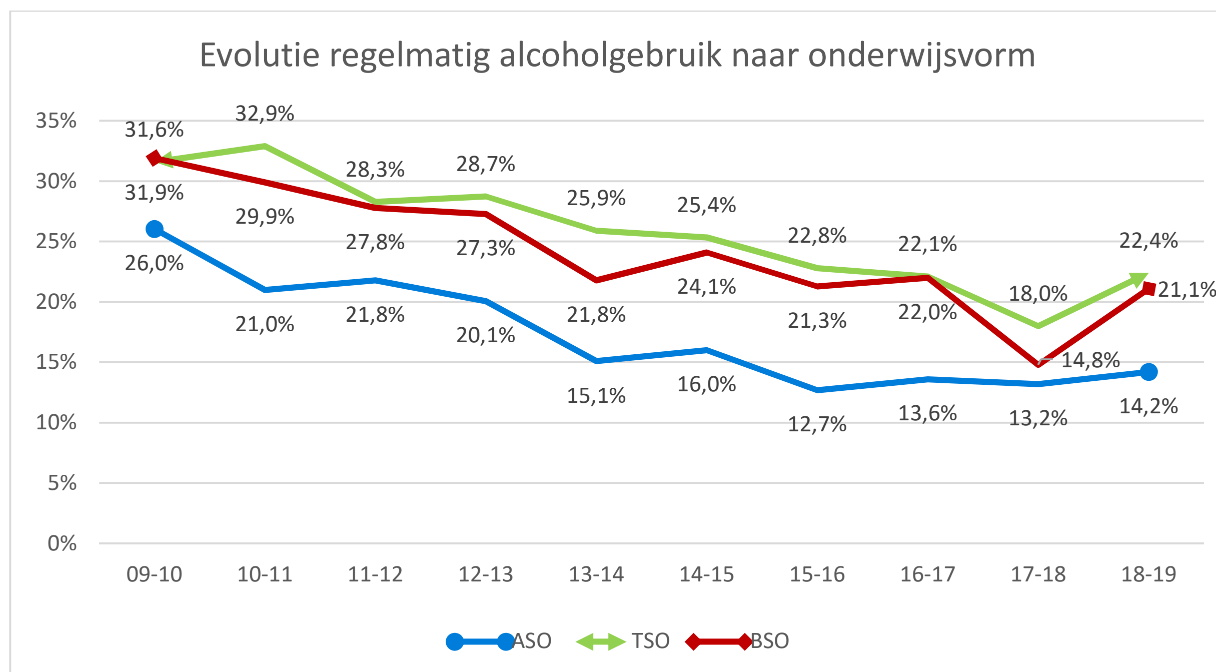

In elke leeftijdsgroep zien we sinds 2009-2010 een duidelijke daling van het regelmatige alcoholgebruik. Voor elk van de drie leeftijdsgroepen ligt het aandeel regelmatige alcoholdrinkers in 2018-2019 een derde tot de helft lager dan in 2009-2010. Ook voor deze variabele zien we in het laatste schooljaar wel een kentering, waarbij vooral de stijging van regelmatig gebruik onder 17-18-jarigen opvalt. Bij de twee jongere leeftijdsgroepen is die stijging minder sterk.

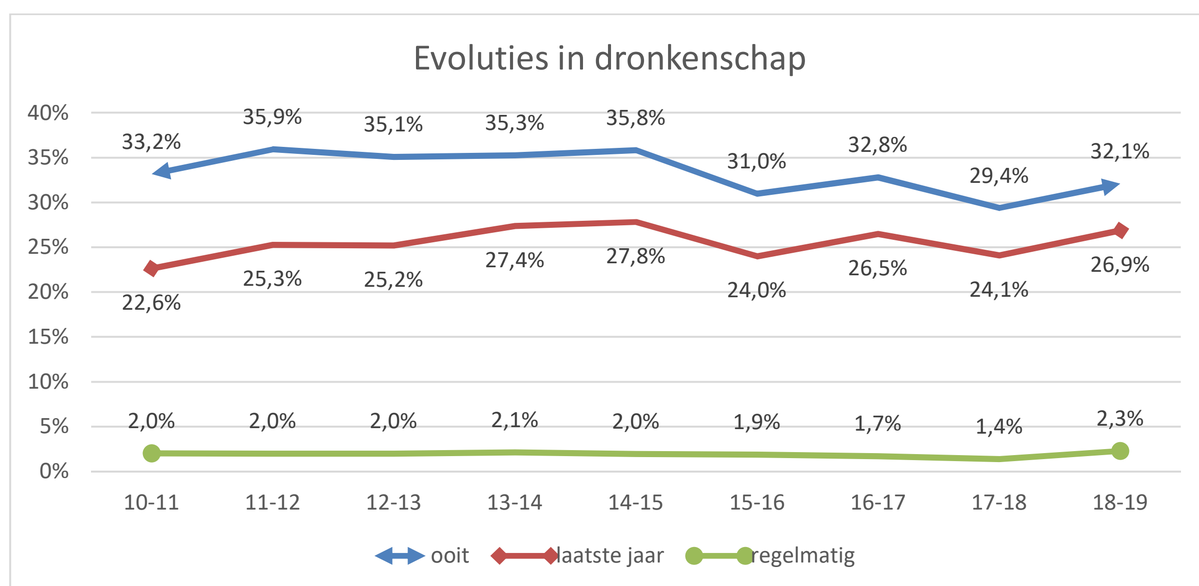

VAD

Bekijken we de evolutie van regelmatig gebruik van alcohol per onderwijsvorm (vanaf de 2e graad), dan zien we dat voor alle drie de opgenomen onderwijsvormen het huidige aandeel regelmatige gebruikers duidelijk onder dat van 2009-2010 ligt. Toch kunnen we niet naast de opvallend sterke recente stijging in TSO en BSO kijken, al moet nog blijken of de opvallend sterke daling in 2017-2018 niet uitzonderlijk was en het aandeel in 2018-2019 terug stabiliseert. Voor ASO is de stijging minder sterk, maar in die onderwijsvorm tekent zich al sinds 2015-2016 een licht stijgende tendens af.

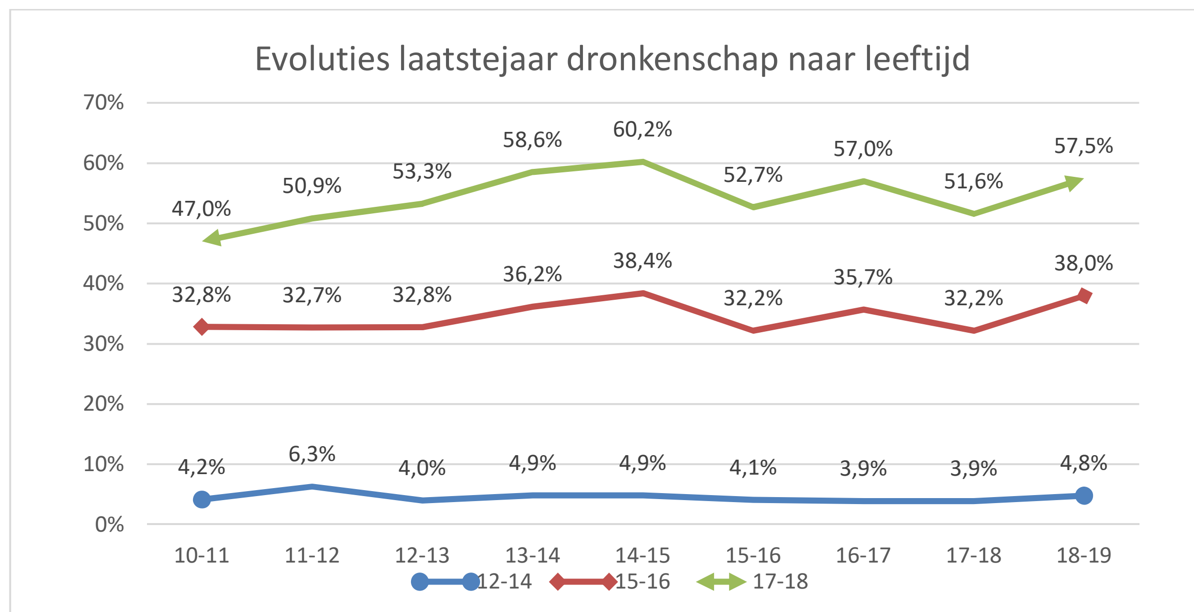
Wat de evolutie in de prevalentie van dronkenschap betreft, zien we drie aparte evoluties. Het ooit dronken zijn golft tussen 29% en 36%, zonder eenduidige lijn. De evolutie van dronkenschap in het laatste jaar is eveneens golvend maar neigt toch naar een stijging over de tien laatste schooljaren. Het aandeel in 2018-2019 vertoont één van de hoogste waarden van de laatste tien jaar. Bij regelmatig dronkenschap tenslotte leek zich een gestage daling voor te doen, die eensklaps verdwijnt door de laatste stijging. Het niveau van regelmatig dronkenschap was nooit hoger dan in 2018-2019.

VAD

In de vorige grafiek zagen we dat dronkenschap tijdens de voorafgaande 12 maanden steeg van 24,1% in 2017-2018 naar 26,9% in 2018-2019. Bekijken we de zelfde evolutie per leeftijd, dan zien we in elke leeftijdsgroepen een duidelijke stijging, ook in de jongste groep. Visueel lijkt die stijging van het aandeel leerlingen dat het voorgaande jaar dronken was nog mee te vallen, maar proportioneel is die stijging is bij de 12-14-jarigen niet kleiner dan bij de twee oudere leeftijdsgroepen.

Hoe dan ook bereikt het peil van dronkenschap tijdens het laatste jaar voor alle drie de leeftijdsgroepen bijna het hoogste peil van de laatste tien jaar. Meer nog, de laatste waarden liggen duidelijk boven die van 2010-2011. Er is dus sprake van dronkenschap bij steeds meer leerlingen, over alle leeftijden heen.

VAD

Alcohol in de belevingswereld van jongeren

Motieven om al dan niet alcohol te drinken

Bij leerlingen die nooit alcohol hebben gedronken, is het meest aangehaalde motief omdat men alcohol niet nodig heeft, gevolgd door omdat alcohol drinken op die leeftijd verboden is, omdat men alcohol ongezond vindt en omdat alcohol gevaarlijk is.

Top 5 motieven om GEEN alcohol te drinken (enkel bij nooitgebruikers)	
Omdat ik geen alcohol nodig heb	77,1%
Omdat alcohol drinken op mijn leeftijd verboden is	55,3%
Omdat alcohol ongezond is	55,3%
Omdat alcohol gevaarlijk is	51,1%
Omdat ik nuchter wil blijven	36,2%

Tussen de leeftijdscategorieën zijn er eerder kleine nuanceverschillen wat betreft de vaakst vermelde motieven. Elke leeftijdsgroep geeft in de eerste plaats aan niet te drinken omdat men het niet nodig heeft. De jongste groep geeft veel vaker aan geen alcohol te drinken omdat het voor hen verboden is (67,1%), een motief dat sterk aan kracht verliest bij het ouder worden (15-16-jarigen: 31,1%; 17-18-jarigen: 5,3%). De oudere leeftijdsgroepen (resp. 39,4% en 38,2%) geven vaker 'omdat ik een sterke persoonlijkheid heb' als motief om niet te drinken dan de jongste leeftijdsgroep (27,4%).Bij de 17-18-jarigen is het motief "uit overtuiging" (24,0%) belangrijker dan bij 15-16-jarigen (19,1%) en 12-14-jarigen (15,8%).
De top vier van de meest aangehaalde motieven is dezelfde bij jongens en meisjes (omdat ik het niet nodig heb, omdat het verboden is, omdat het ongezond is en omdat het gevaarlijk is) maar er zijn toch enkele verschillen qua volgorde en proportie. Hoe dan ook worden die vier motieven relatief vaker aangehaald bij meisjes dan bij jongens. Voor de motieven die draaien om het ongezond en gevaarlijk zijn, blijft het verschil beperkt tot ongeveer 1%, maar voor het niet nodig hebben en het verbod is het verschil om en bij de 6%. Anderzijds geven dubbel zoveel jongens als meisjes aan geen alcohol te drinken omdat ze sportief zijn (44,3% vs. 21,0%)

De meest vermelde motieven om wel alcohol te drinken zijn voor de gezelligheid met vrienden en omdat men er zin in had (vooral bij de twee oudste leeftijdsgroepen). Daarna volgen omdat het mij werd aangeboden en uit nieuwsgierigheid. Om dronken te worden vervolledigt de top vijf.

Top 5 motieven om WEL alcohol te drinken (enkel bij ooitgebruikers)	
Voor de gezelligheid met vrienden	74,8%
Omdat ik er zin in had	56,1%
Omdat het mij werd aangeboden	37,1%
Uit nieuwsgierigheid	36,5%
Om dronken (zat) te worden	21,9%

Bij 12-14-jarigen zijn de meest voorkomende motieven uit nieuwsgierigheid (48,7%) en voor de gezelligheid met vrienden (44,7%), gevolgd door omdat ik er zin in had (34,2%) en omdat het werd aangeboden (32,3%).

Eén op de zes leerlingen geeft aan alcohol te drinken om zich goed te voelen (17,2%) of om hun zorgen te vergeten (16,8%). 8,6% drinkt tegen de verveling. Deze negatieve copingmotieven kunnen wijzen op een verhoogd risicogedrag.
Naar geslacht en onderwijsvorm zijn er eerder geringe verschillen in de meest gekozen motivaties. Om te ontspannen, om verveling tegen te gaan en om dronken te worden zijn motieven die iets meer door jongens worden aangeven. Omdat ik er zin in had en vooral om zorgen te vergeten scoren hoger bij meisjes. In de vergelijking tussen onderwijsvormen liggen de meeste percentages in dezelfde grootteorde. Wat wel opvalt is dat nieuwsgierigheid duidelijk meer als motief wordt aangehaald in ASO (42,9%) dan in BSO (25,2%) en TSO (29,7%).

Negatieve ervaringen na het drinken van alcohol

Zes op de tien jongeren die het laatste jaar alcohol dronken, hadden een slechte ervaring na het drinken van alcohol (59,1%; niet in tabel). Meestal uitte zich dat in misselijkheid ('ik voelde me niet goed'), wat bij 50,2% van alle jongeren die het afgelopen jaar alcohol dronken voorkwam. 29,4% schaamde zich de dag nadien over hun gedrag. Dat te veel alcohol al eens kan leiden tot een ruzie of een gevecht, ondervond 15,1% van de laatstejaarsgebruikers. 10,8% van de jongeren had onder invloed van alcohol seksueel contact waar men achteraf spijt van had. 8,3% beschadigde al eens eigendommen onder de invloed van alcohol. Het aandeel jongeren dat in de problemen kwam op school of met de politie ten gevolge van alcohol bleef beperkt tot om en bij de 5% (resp. 5,7% en 4,7%).

Alcohol in de vriendenkring

Gezien de vanzelfsprekendheid van alcohol in onze cultuur, is het niet verwonderlijk dat alcohol al deel uitmaakt van de leefwereld van 12-14-jarigen: 52,1% heeft minstens 1 vriend die alcohol drinkt. Bij de oudere leerlingen heeft om en bij de 95% minstens 1 vriend die alcohol drinkt en kan men eerder kijken naar hoeveel vrienden dan drinken. De ruime meerderheid in die oudere leeftijdsgroepen heeft een vriendengroep waar meer dan de helft van alle vrienden alcohol drinkt (60,9% bij 15-16-jarigen en 77,6% bij 17-18- jarigen). 22,0% van de 15-16-jarigen en 36,7% van de 17-18-jarigen heeft een vriendenkring waar meer dan de helft van de vriendenkring minstens 1 keer per maand dronken is. De overgrote meerderheid (89,1%) van wie regelmatig alcohol drinkt, heeft een vriendengroep waar meer dan de helft alcohol drinkt. Iets meer dan de helft (52,5%) van de regelmatige drinkers heeft een vriendengroep waar meer dan de helft minstens 1 keer per maand dronken is.

Alcohol, de wetgeving en de grenzen voor verantwoordelijk gebruik

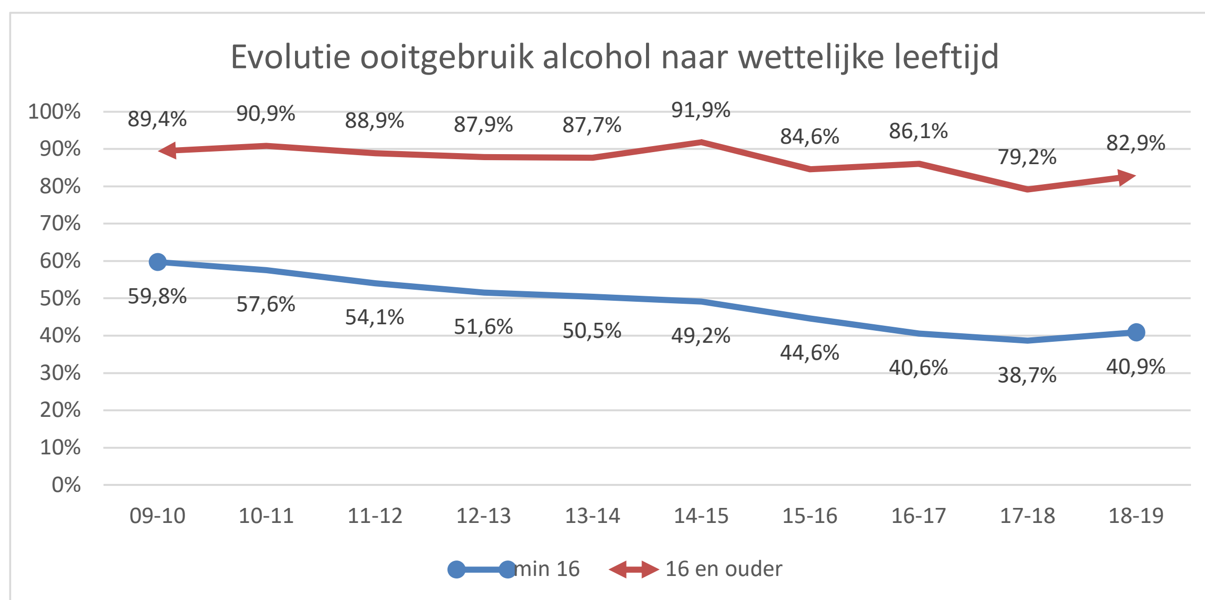
Alcoholgebruik bij jongeren onder de 16 jaar

Verantwoordelijk gebruik onder de 16 jaar is, conform de wetgeving, geen alcoholgebruik. Toch heeft 40,9% van de min 16-jarigen ooit alcohol gedronken en dronk 33,9% het laatste jaar.

PREVALENTIE VAN ALCOHOLGEBRUIK

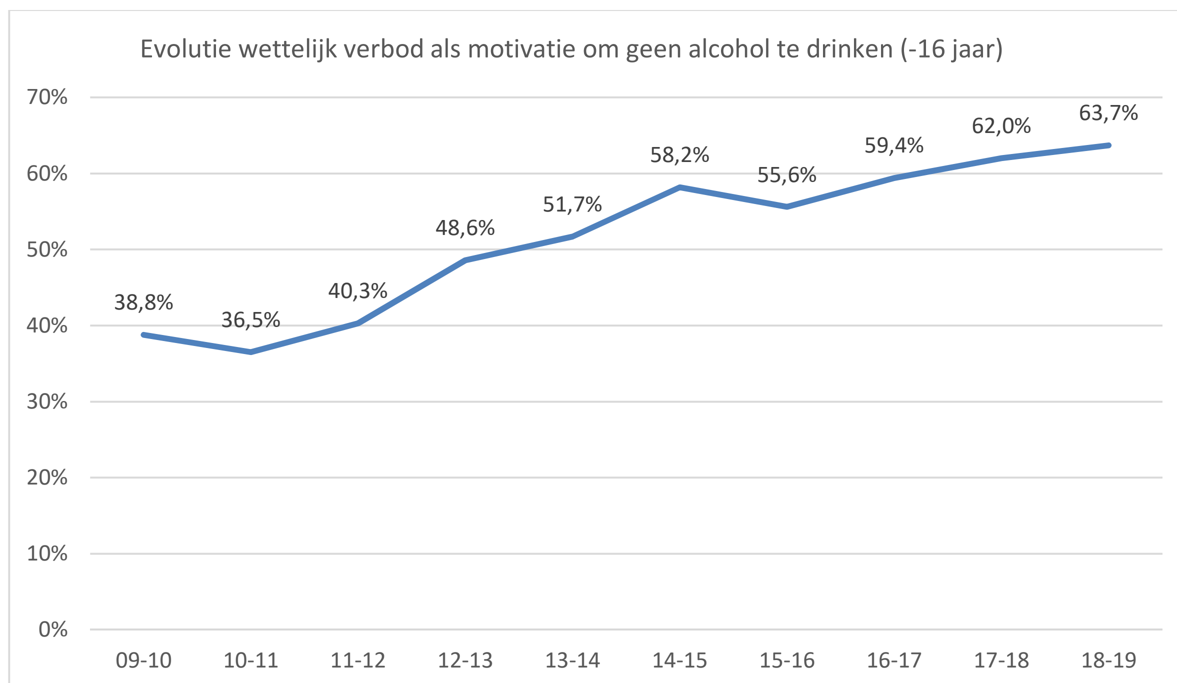
	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
Min 16	59,1%	40,9%	33,9%	19,6%	29,8%	3,5%
16 en ouder	17,1%	82,9%	79,8%	65,5%	52,5%	26,8%

Sinds het schooljaar 2009-2010 zien we een aanhoudende, sterke daling van het aantal jongeren onder de 16 jaar dat ooit al eens alcohol heeft gedronken. Maar ook hier zien we dat de gunstige evolutie in 2018-2019 een halt wordt toegeroepen, al dan niet eenmalig. Dat weten we pas na een paar jaar. Toch ligt het huidige niveau nog steeds duidelijk lager dan in 2009-2010: het aandeel ooitgebruikers onder de 16 jaar daalde van zes op de tien naar vier op de tien. Bij de jongeren die 16 jaar of ouder zijn, zien we na 2014-2015 een op en neer deinende curve die lager ligt dan de voorgaande schooljaren. Toch is het verschil tussen 2009-2010 en 2018-2019 veel minder groot dan bij de min 16-jarigen.

VAD

Van de jongeren onder de 16 jaar die geen alcohol drinken, geeft 63,7% aan dit niet te doen omdat alcohol nog verboden is voor hen. Dat aandeel is sinds het schooljaar 2009-2010 sterk gestegen. Na de wetswijziging van 31/12/2009 nam deze motivatie om geen alcohol te drinken duidelijk aan belang toe.

Alcoholgebruik bij jongeren van 16 jaar en ouder

In de nieuwe, wetenschappelijk onderbouwde richtlijnen voor alcoholgebruik geven De Hoge Gezondheidsraad en VAD het advies om onder de 18 jaar geen alcohol te drinken. De resultaten van de leerlingenbevraging tonen dat we daar nog heel ver van af staan: in de leeftijdsgroep 12-17-jarigen heeft een meerderheid (55,0%) reeds alcohol gedronken (niet in tabellen).

De grootste sprongen in het laatstejaarsgebruik van sterkedrank liggen tussen 14 en 16 jaar: 14,1% van de 14-jarigen dronk het afgelopen jaar sterkedrank, bij 16-jarigen is dit al 49,4%. Het regelmatig gebruik van sterkedrank is bij de jongeren tot en met 15 jaar beperkt, met een aandeel tussen 0,1% en 1,0%. Nadien stijgt dat aandeel duidelijker: 4,2% van de 16-jarigen, 6,3% van de 17-jarigen en 8,9% van de 18-jarigen drinkt regelmatig sterkedrank (niet in tabellen).

Beschikbaarheid van alcohol

Ondanks het verbod op het verkopen en schenken van alcohol aan deze leeftijdsgroep geeft 54,1% van de jongeren onder de 16 jaar aan gemakkelijk aan bier of wijn te kunnen geraken. 30,6% zegt niet aan alcoholische dranken te kunnen geraken. Gezien de huidige wetgeving is dit laatste een verrassend laag cijfer. 42,8% van de minderjarigen zegt gemakkelijk aan sterkedrank te kunnen geraken, een even hoog aandeel als een schooljaar eerder (toen 42,2%; niet in tabellen).

Kennis van de wetgeving

De overgrote meerderheid van de jongeren is op de hoogte van de alcoholwetgeving. 96,2% van de jongeren onder de 16 weet dat de verkoop en het schenken van bier en wijn verboden zijn onder de 16 jaar en 90,8% weet dat de verkoop en het schenken van sterkedrank verboden zijn onder de 18 jaar. Bij jongeren van 16 jaar en ouder liggen deze cijfers zelfs nog iets hoger, nl. 97,6% en 96,2%.

Psychoactieve medicatie

Prevalentie en frequentie van psychoactieve medicatie

In de enquête werd het gebruik van drie psychoactieve medicijnen bevraagd, namelijk slaap- en kalmeringsmiddelen, ADHD-medicatie en opwekmiddelen. Van deze drie werden slaap- en kalmeringsmiddelen het vaakst door leerlingen gebruikt: 15,6% van alle leerlingen gebruikte ooit deze medicatie, tegenover 8,0% die ooit ADHD-medicatie nam en 2,8% die ooit opwekmiddelen innam.

PREVALENTIE VAN PSYCHOACTIEVE MEDICATIE

	slaap- en kalmerings-middelen		ADHD-medicatie		opwek-middelen	
	ooit	laatste jaar	ooit	laatste jaar	ooit	laatste jaar
12-14	14,0%	7,0%	6,5%	5,1%	2,3%	1,2%
15-16	16,4%	8,1%	8,4%	5,7%	3,3%	1,6%
17-18	17,8%	8,8%	10,7%	6,6%	2,8%	1,5%
Jongens	12,8%	6,3%	10,9%	7,7%	2,5%	1,2%
Meisjes	18,4%	9,2%	5,1%	3,4%	3,0%	1,6%
A-stroom	13,3%	6,3%	5,4%	4,2%	2,1%	1,0%
B-stroom	13,4%	8,7%	10,0%	8,1%	2,0%	1,4%
ASO	16,3%	7,7%	6,2%	4,4%	2,3%	1,3%
BSO	16,7%	8,8%	12,8%	6,8%	3,4%	1,4%
TSO	17,6%	8,8%	10,6%	7,8%	4,0%	2,2%
Totaal	**15,6%**	**7,7%**	**8,0%**	**5,6%**	**2,8%**	**1,4%**

Het ooitgebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen ligt wat hoger bij 17-18-jarigen (17,8%) dan bij 12-14-jarigen (14,0%) en 15-16-jarigen (14,4%). Dezelfde eerder kleine verschillen zien we bij laatstejaarsgebruik. Meer meisjes dan jongens hebben zowel ooit (18,4% vs. 12,8%) als in het laatste jaar (9,2% vs. 6,3%) slaap- of kalmeringsmiddelen gebruikt.

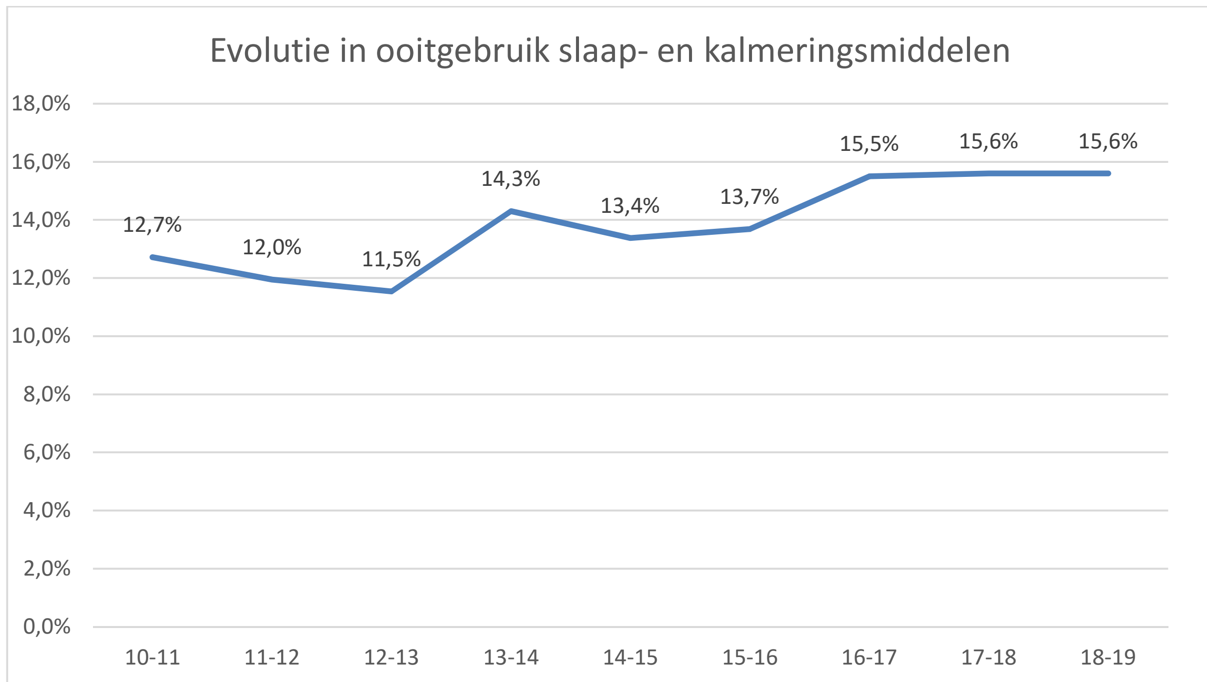
Bij ADHD-medicatie stijgt de levensprevalentie iets duidelijker met de leeftijd, maar als we naar het laatstejaarsgebruik kijken zijn de onderlinge verschillen weer wat kleiner. Opvallend meer jongens dan meisjes gebruiken deze medicatie, zowel in ooitgebruik (10,9% vs. 5,1%) als in laatstejaarsgebruik (7,7% vs. 3,4%). Ook springt het hoger gebruik (ooit en laatste jaar) in B-stroom, BSO en TSO op. In A-stroom en ASO liggen die percentages een stuk lager.

Wat gebruik van opwekkende medicatie betreft, valt op dat er noch tussen leeftijdsgroepen, noch tussen geslachten wezenlijke verschillen zijn. Enkel de prevalenties in onderwijsvormen wijken onderling wat meer af, waarbij vooral het hogere gebruik in TSO opvalt.

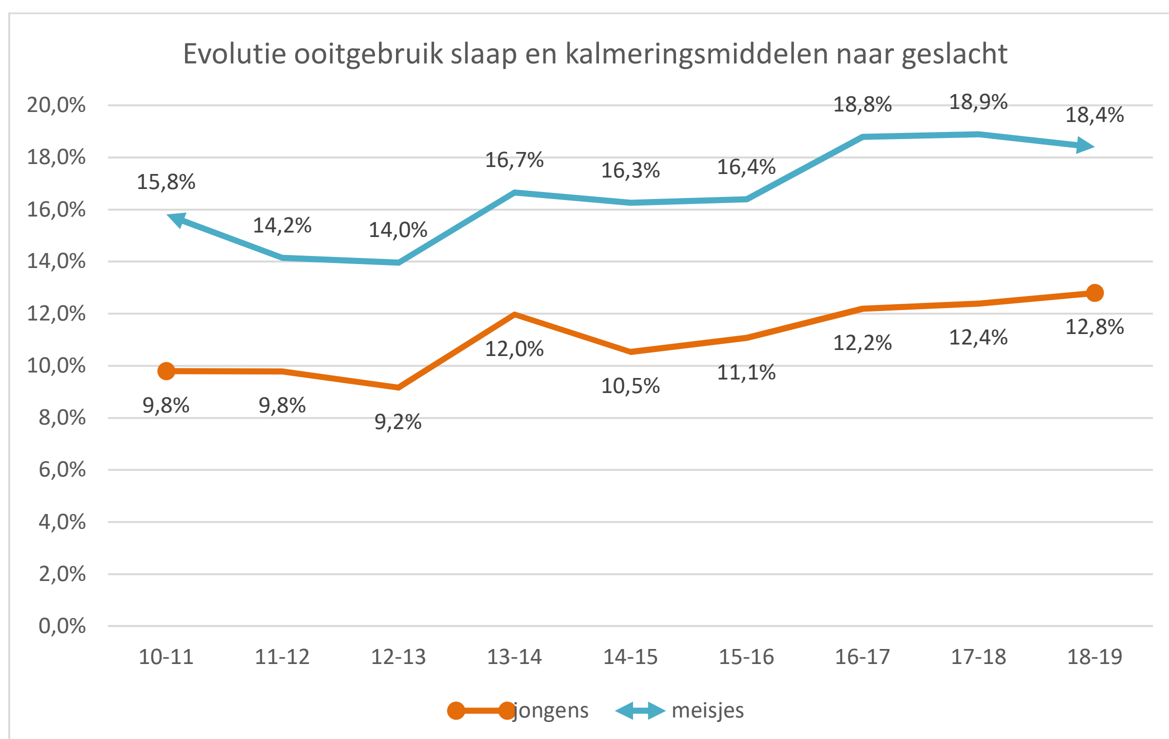
VAD

Evoluties in psychoactieve medicatie

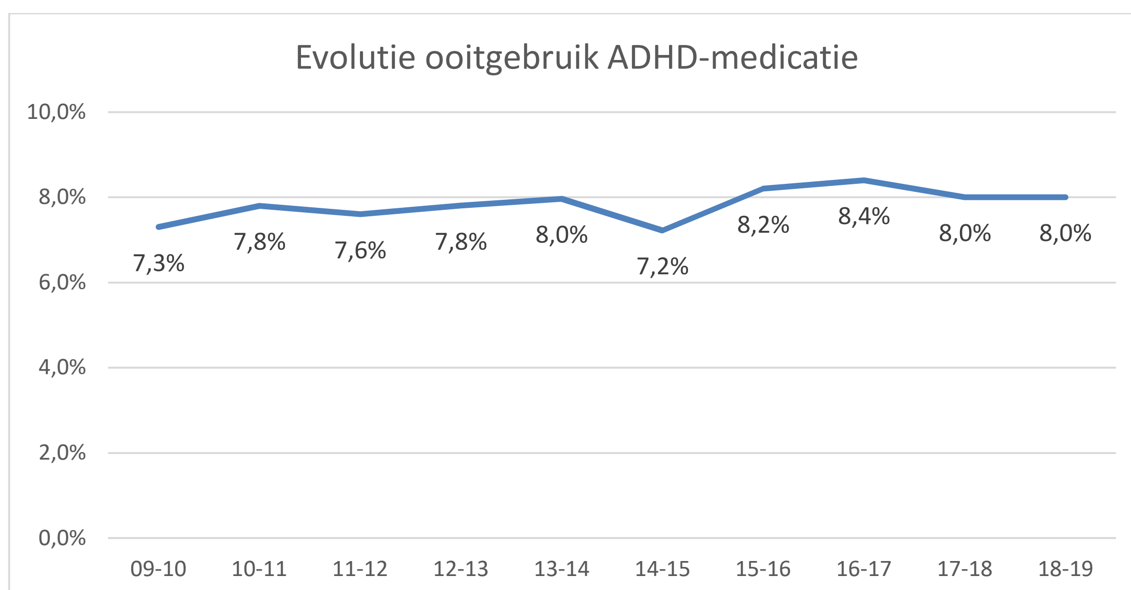
Tussen 2010-11 en 2012-13 daalde het ooitgebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen licht. Nadien steeg het op en neer golvend naar boven 15%. In 2018-2019 handhaaft het aandeel zich op het hoogste niveau sinds de eerste meting.

Ondanks het ontbreken van een lineaire evolutie, kunnen we wel stellen dat het gebruik van slaap- en kalmeermiddelen tussen 2010-2011 en 2018-2019 gestegen is bij beide geslachten. Algemeen genomen gaat de evolutie de laatste jaren voor beide geslachten vrij gelijk op. De verhouding in ooitgebruik van slaap- en kalmeermiddelen tussen meisjes en jongens situeert zich steeds rond 1,5:1. Toch zien we in de drie laatste schooljaren het verschil een beetje verkleinen, waarbij het aandeel van de jongens licht steeg terwijl dat van de meisjes licht daalde.

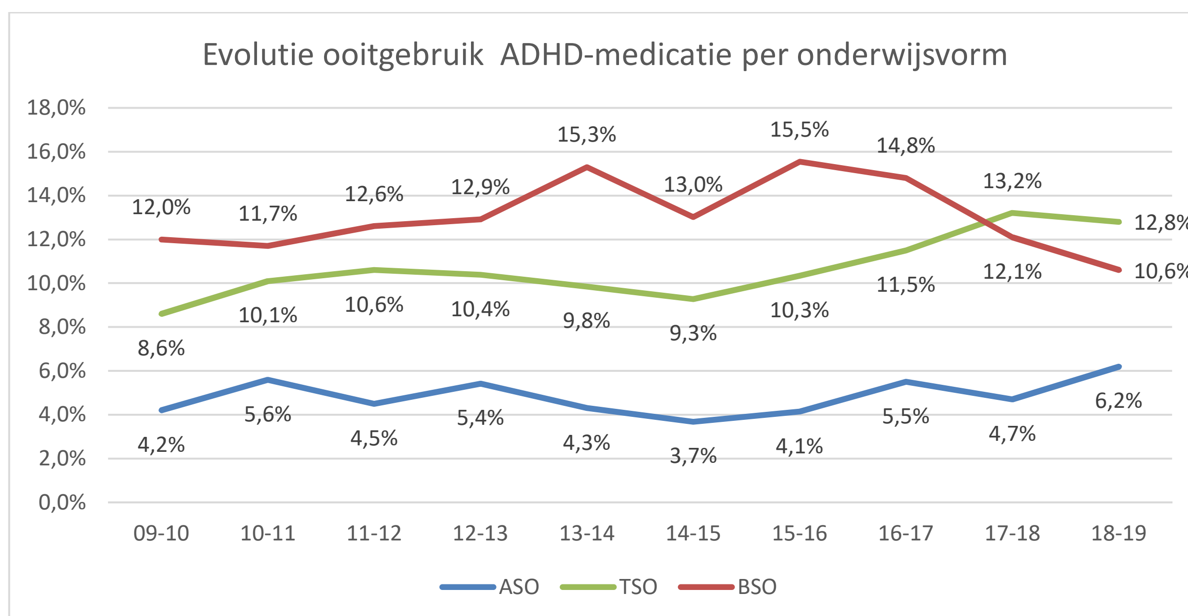

Al bij al bleef het ooitgebruik van ADHD-medicatie over de tien laatste schooljaren heen vrij stabiel. Tussen 2009-2010 en 2016-2017 steeg het aandeel wel een beetje, van 7,3% tot 8,4%, maar daarna daalde het weer wat. In de twee laatste schooljaren stabiliseert het aandeel op 8,0%.

De curves van ooitgebruik van ADHD-medicatie maken in elke onderwijsvorm soms rare sprongen. Maar in zijn totaliteit bekeken kan je stellen dat ASO steeds merkelijk lager scoort. Toch stijgt het aandeel in deze onderwijsvorm in 2018-2019 naar het hoogste niveau in tien jaar. Een andere opmerkelijke evolutie is dat TSO nu het hoogste gebruik vertoont. Dat is vooral te wijten aan de daling van het aandeel in BSO, dat nu op het laagste peil in tien jaar ligt.

Het ooitgebruik van ADHD-medicatie is hoger bij oudere leerlingen dan bij jongere. Voor alle drie de leeftijdsgroepen zien we over de tien laatste schooljaren heen een lichte stijging: bij de 12-14-jarigen van 6,1% naar 6,5%, bij de 15-16-jarigen van 7,1% naar 8,4% en bij de 17-18-jarigen van 9,2% naar 10,7%.

Gezien de lage prevalentie van opwekmiddelen, wordt de evolutie niet verder in detail besproken.

Cannabis

Prevalentie en frequentie van cannabis

Cannabis is en blijft de meest gebruikte illegale drug: 13,8% van alle leerlingen heeft ooit cannabis geprobeerd, tegenover 3,7% die ooit een andere illegale drug dan cannabis heeft geprobeerd.
Het voorbije jaar gebruikte 11,5% cannabis. Cannabis wordt hoofdzakelijk occasioneel gebruikt: 9,1% van de jongeren gebruikt occasioneel cannabis en 2,3% gebruikt regelmatig. In totaal gaf 6,0% van de jongeren aan cannabis in de maand voor de bevraging te hebben gebruikt.

PREVALENTIE VAN CANNABISGEBRUIK

Nooit	86,2%
Ooit	13,8%
Laatste jaar	11,5%
Laatste maand	6,0%
Occasioneel	9,1%
Regelmatig	2,3%

Leeftijd

Bij 12-14-jarigen is het ooitgebruik van cannabis nog uitzonderlijk (2,8%), terwijl bij 15-16-jarigen 17,3% en bij 17-18-jarigen 32,0% ooit cannabis heeft gebruikt. De gemiddelde beginleeftijd voor cannabis is 15,7 jaar. De piekmomenten voor een eerste joint zijn 15 en 16 jaar (samen 65,1% van de ooitgebruikers). Eén op de acht ooitgebruikers (12,5%) heeft al voor het 15e levensjaar cannabis gebruikt (niet in tabellen). Het laatstejaarsgebruik ligt op 15,1% bij de 15-16-jarigen en op 25,8% bij de 17-18-jarigen. 5,4% van de 17-18-jarigen gebruikt regelmatig cannabis.

CANNABISGEBRUIK NAAR LEEFTIJD

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
12-14	97,2%	2,8%	2,4%	1,5%	1,7%	0,6%
15-16	82,7%	17,3%	15,1%	7,8%	12,3%	2,7%
17-18	68,0%	32,0%	25,8%	13,1%	20,3%	5,4%

Jongens-meisjes

Meer jongens dan meisjes hebben ooit (17,8% tegenover 9,5%) en het laatste jaar (15,2% tegenover 7,7%) cannabis gebruikt. Er zijn ook meer jongens die regelmatige gebruikers zijn (3,4%) dan meisjes (1,1%).

CANNABISGEBRUIK NAAR GESLACHT

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
Jongens	82,2%	17,8%	15,2%	8,8%	11,5%	3,4%
Meisjes	90,5%	9,5%	7,7%	3,2%	6,6%	1,1%

Onderwijsvormen

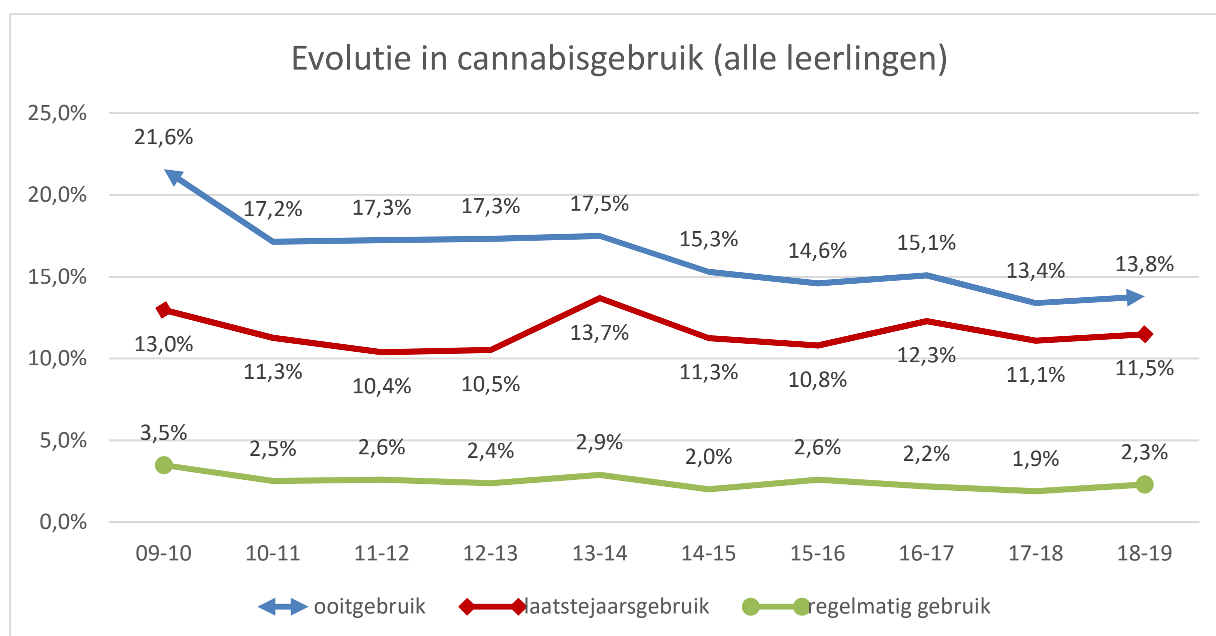
In BSO hebben proportioneel de meeste leerlingen ooit cannabis gebruikt (24,6%), in het ASO proportioneel de minste (16,3%). TSO situeert zich daar tussenin, met een ooitgebruik van 22,2%. BSO telt met 6,5% proportioneel de meeste leerlingen met regelmatig cannabisgebruik, wat meer is dan TSO (3,7%) en ASO (1,5%).

CANNABISGEBRUIK NAAR ONDERWIJSVORM

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
A-stroom	98,5%	1,5%	1,2%	0,6%	0,9%	0,1%
B-stroom	94,8%	5,2%	4,2%	3,1%	2,1%	2,1%
ASO	83,7%	16,3%	14,3%	6,6%	12,7%	1,5%
BSO	75,4%	24,6%	19,8%	11,7%	12,9%	6,5%
TSO	77,8%	22,2%	18,4%	9,7%	14,7%	3,7%

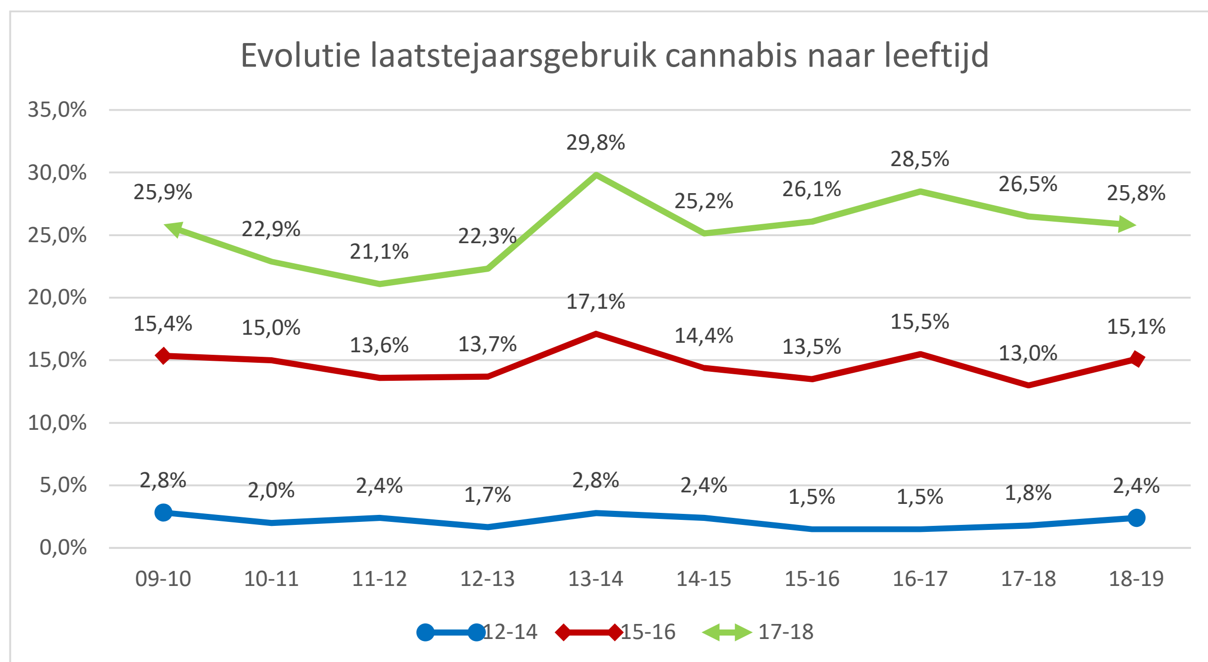
Evoluties in het cannabisgebruik

Vergeleken met 2009-2010 kent de curve van ooitgebruik van cannabis in de laatste vijf schooljaren een dalende trend. Het ooitgebruik ligt 8% lager dan in 2009-2010. Eenzelfde sterke daling zien we niet voor laatstejaarsgebruik, dat de voorbije tien jaren op en neer golfde tussen 10% en 13%. Het regelmatig gebruik van cannabis is over de jaren heen eveneens vrij constant beperkt gebleven, met na 2009-2010 een aandeel tussen 2 % en 3%.

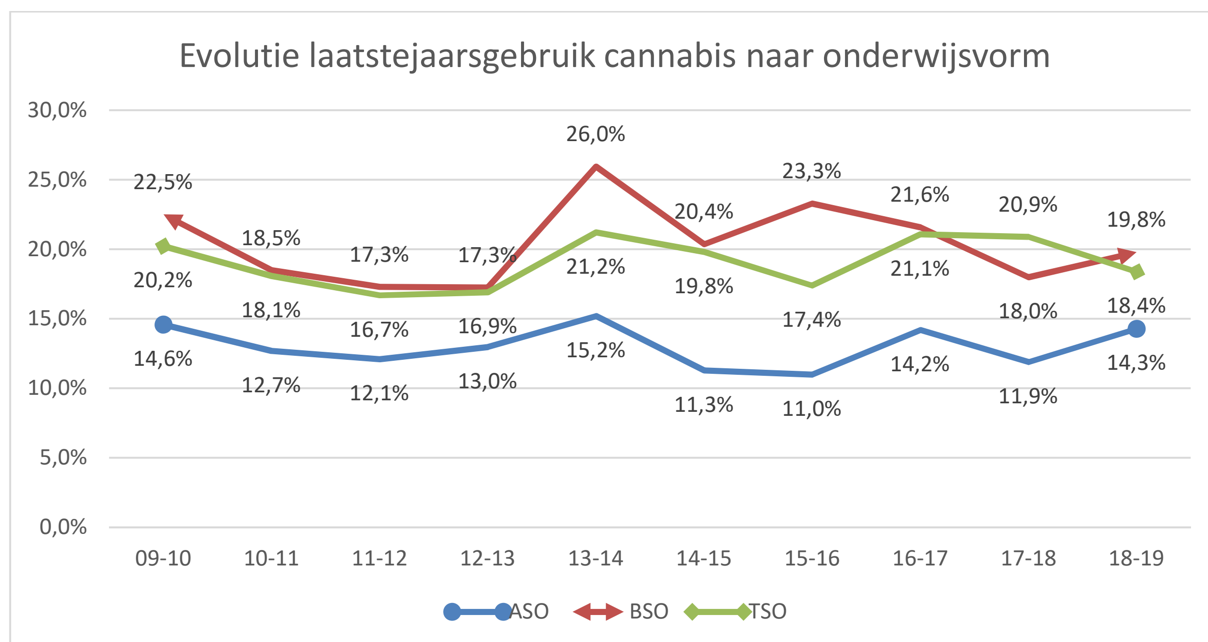

VAD

Het laatstejaarsgebruik van cannabis kent bij de oudste leerlingen geen eenduidige trend. De curve vertoont pieken en dalen, met uiteindelijk een even hoog aandeel als 10 schooljaren eerder. Dat geldt ook voor de leerlingen van 15-16 jaar, met een recent aandeel dat quasi even hoog is als in 2009-2010. Het aandeel laatstejaarsgebruikers in de jongste leeftijdsgroep schommelde de laatste jaren tussen 1,5% en 3%. Vanaf 2016-2017 is het aandeel wel licht aan het stijgen, een evolutie die verder gemonitord moet worden.

De evoluties van laatstejaarsgebruik bij de drie onderwijsvormen zijn nogal grillig. Er valt moeilijk een duidelijke lijn in te trekken. BSO en TSO kennen een iets hoger laatstejaarsgebruik dan ASO. Nadat TSO in 2017-2018 voor het eerst het hoogste aandeel laatstejaarsgebruikers liet optekenen, valt die ‘eer’ in 2018-2019 weer het BSO te beurt.

VAD

Cannabis in de belevingswereld van jongeren

Motieven om al dan niet cannabis te gebruiken

Bij leerlingen die nooit cannabis hebben gebruikt, zijn de meest aangehaalde motieven om geen cannabis te gebruiken: omdat jongeren vinden dat ze het niet nodig hebben, omdat ze cannabis gevaarlijk vinden en omdat ze het ongezond vinden. Omdat het verboden is, is voor 56,0% een argument om geen cannabis te gebruiken.

Top 5 motieven om GEEN cannabis te gebruiken (enkel bij nooitgebruikers)	
Omdat ik geen cannabis nodig heb	79,0%
Omdat cannabis gevaarlijk is	71,8%
Omdat cannabis gebruiken ongezond is	61,2%
Omdat cannabis verboden is	56,0%
Omdat de effecten mij niet interesseren	42,5%

12-14-jarigen geven vaker dan 15-16-jarigen en 17-18-jarigen aan geen cannabis te gebruiken omdat cannabis verboden is (respectievelijk 65,9%, 49,2% en 38,7%). Daarnaast geven zij vaker aan geen cannabis te willen gebruiken omwille van de risico's van het middel (cannabis is gevaarlijk of ongezond, omdat ze op den duur niet meer zonder zouden kunnen en omdat ze de gevolgen hebben gezien bij iemand die cannabis gebruikte).

De vier meest geciteerde motieven zijn voor jongens en meisjes dezelfde: omdat ze vinden dat ze het niet nodig hebben, omdat ze cannabis gevaarlijk vinden, omdat ze het ongezond vinden en omdat cannabis verboden is. Het grootste verschil tussen beide is dat jongens vaker aangeven geen cannabis te gebruiken omdat ze sportief zijn (41,3% tegenover 19,4%). Terwijl meisjes iets vaker gemotiveerd zijn om geen cannabis te gebruiken omwille van de risico's van het product (ze vinden het gevaarlijk en ongezond), kiezen jongens eerder angstmotieven om geen cannabis te gebruiken: ze zijn bijvoorbeeld bang voor de reactie van hun ouders of ze vrezen op den duur niet meer zonder te kunnen.

Jongeren uit de A-stroom geven vaker dan leerlingen uit de B-stroom aan geen cannabis te gebruiken omdat cannabis gevaarlijk en ongezond is, omdat ze geen cannabis nodig hebben en omdat cannabis verboden is. Deze verschillen bestendigen zich in de hogere graden grotendeels in de antwoordpatronen van ASO ten opzichte van BSO en TSO.

Motieven van ooitgebruikers om cannabis te gebruiken, zijn voornamelijk voor de gezelligheid met vrienden, uit nieuwsgierigheid, om te ontspannen, om high te worden en omdat ze er zin in hadden. Voorts zegt 36,6% van de ooitgebruikers cannabis te hebben gebruikt omdat het hen werd aangeboden, 36,1% om zich goed te voelen, 22,3% om zorgen te vergeten en 14,1% tegen de verveling.

Top 5 motieven om WEL cannabis te gebruiken (enkel bij ooitgebruikers)	
Voor de gezelligheid met vrienden	67,8%
Uit nieuwsgierigheid	54,7%
Om te ontspannen	49,7%
Om high te worden	47,3%
Omdat ik er zin in had	37,5%

Jongens geven vaker aan cannabis te gebruiken om zich te ontspannen (54,9% vs. 39,6%), om stoned te worden (51,2% vs. 39,9%), voor de gezelligheid met vrienden (70,6% vs. 62,4%) en om verveling tegen te gaan (16,2% vs. 10,1%), terwijl meisjes iets vaker aangeven cannabis te gebruiken omdat het werd aangeboden (38,2% vs. 35,8%).

Jongeren in ASO geven vaker dan jongeren in TSO en BSO aan cannabis te hebben gebruikt uit nieuwsgierigheid (64,2% tegenover respectievelijk 57,7% en 43,9%) en omdat het werd aangeboden (41,5% tegenover 37,8% en 36,3%). Anderzijds geven relatief meer leerlingen uit BSO en TSO dan uit ASO aan cannabis te gebruiken om te ontspannen (respectievelijk 55,4% en 52,0% versus 44,0%), om zich goed te voelen (42,1% en 36,1% tegenover 32,2%) en om hun zorgen te vergeten (29,9% en 23,3% tegenover 14,8%).

Negatieve ervaringen na het gebruiken van illegale drugs[9]

Van de leerlingen die in het laatste jaar een illegale drug hebben gebruikt, voelde 30,4% zich hierdoor minstens 1 keer niet goed. Verder schaamde 9,7% zich de dag nadien al eens over hun gedrag, raakte 7,5% betrokken in een ruzie of gevecht en had 5,6% seksuele contacten waarvan men achteraf spijt had. 11,1% van de leerlingen die in het laatste jaar een illegale drug gebruikten, kwamen hierdoor in de problemen op school en 9,3% kreeg problemen met de politie. Zich niet goed voelen en zich de dag nadien schamen over het eigen gedrag komen vaker voor bij meisjes, problemen met politie vaker bij jongens.

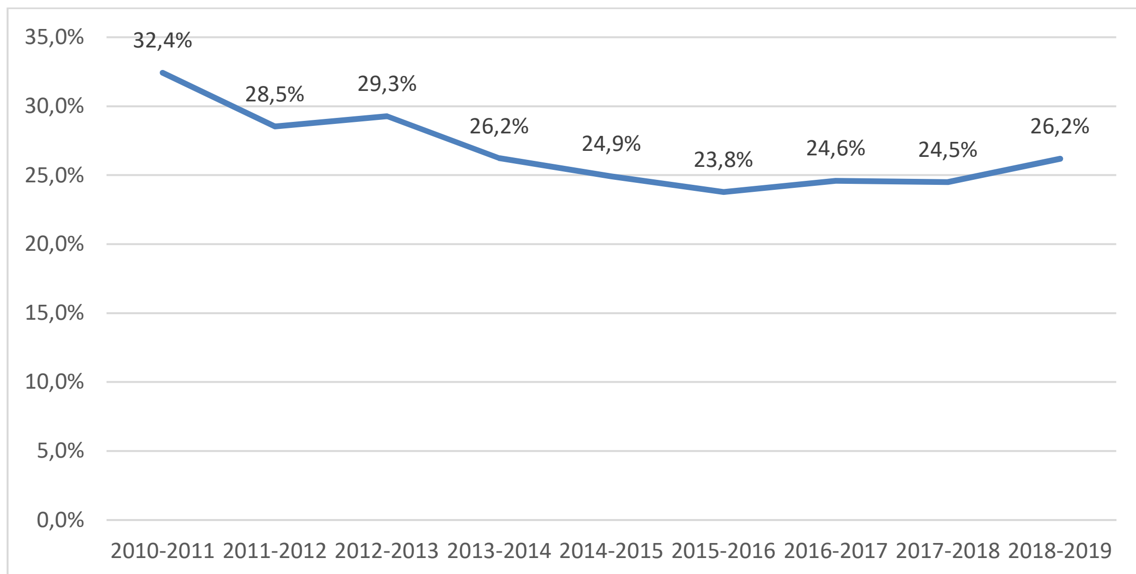
Subjectieve beschikbaarheid van cannabis

In totaal geeft ruim een kwart van de jongeren (26,2%) aan gemakkelijk aan cannabis te geraken. Onder de 17-18-jarigen is dit 46,1%. Tussen de schooljaren 2010-2011 en 2015-2016 kende de subjectieve beschikbaarheid van cannabis een dalende trend, maar nadien is het stilaan weer aan het stijgen.

[9] Hierbij zijn ook andere illegale drugs dan cannabis inbegrepen, maar het gebruik van cannabis doet zich veel sterker voor dan dat van andere illegale drugs.

VAD

Kennis van de wetgeving

75,0% van de jongeren is op de hoogte van de wetgeving rond cannabis. Jongeren uit de B-stroom en het BSO zijn duidelijk minder op de hoogte: respectievelijk 58,8% en 67,6% weet dat cannabis ook voor meerderjarigen verboden is, terwijl het aandeel dat dit weet in de A-stroom (74,8%), het ASO (82,8%) en het TSO (73,1%) hoger ligt.

Cannabis in de vriendenkring

39,5% van alle leerlingen heeft minstens 1 vriend waarvan ze weten dat die cannabis gebruikt, een gegeven dat toeneemt naarmate de leeftijd stijgt. Terwijl bij de 12-14-jarigen één op de zes leerlingen (16,6%) minstens 1 vriend heeft die cannabis gebruikt, is dat bij de 15-16-jarigen al meer dan de helft (54,0%) en bij 17-18-jarigen twee derde van de leerlingen (66,8%). Het percentage jongeren waar meer dan de helft van de vriendenkring cannabis gebruikt, is 1,0% (12-14-jarigen), 4,2% (15-16-jarigen) en 8,3% (17-18-jarigen).

66,2% van alle leerlingen verwacht dat hun vrienden het één of meerdere keren proberen van cannabis zouden afkeuren en 24,8% verwacht geen reactie. Bij frequenter gebruik van cannabis verwacht men strengere reacties van vrienden: 78,0% verwacht een afkeuring. Zowel voor proberen als gebruik verwacht een kleine, zij het niet te verwaarlozen, minderheid een goedkeuring van zijn vrienden (resp. 9,0% en 5,6%). Dat aandeel ligt het hoogst bij de 17-18-jarigen (resp. 16,0% en 10,0%). Bij de oudste leeftijdsgroep ligt ook het aandeel dat geen reactie verwacht het hoogst.

Jongens verwachten minder vaak een afkeuring van vrienden dan meisjes, dit zowel voor het proberen (57,5% vs. 75,1%) als voor het gebruiken van cannabis (69,5% vs. 86,6%). Inzake reactie op het proberen van cannabis zijn er tussen de onderwijsvormen van de 2^{e} en 3^{e} graad kleine verschillen. Maar als het op de reactie van vrienden op regelmatiger gebruik aankomt, verwachten leerlingen uit het ASO wel iets duidelijker dat hun vrienden dat zouden afkeuren dan leerlingen uit het TSO of BSO: 78,9% tegenover 69,6% en 64,0%.

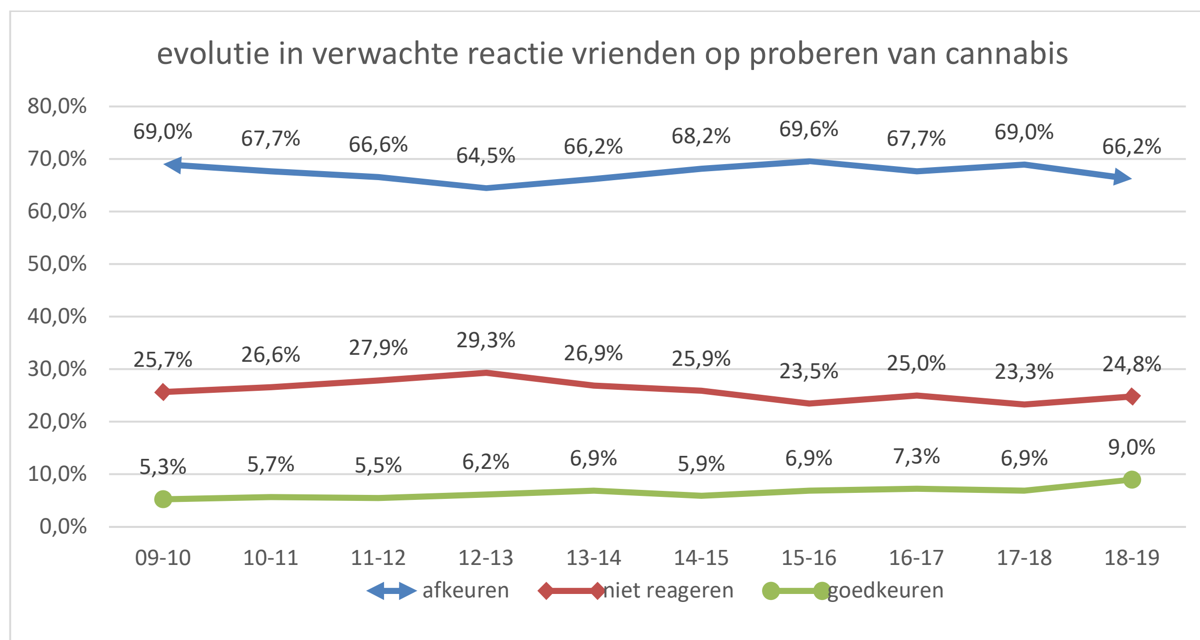

VAD

VERWACHTE REACTIE VAN VRIENDEN OP PROBEREN/GEBRUIKEN VAN CANNABIS

	PROBEREN			GEBRUIKEN		
	afkeuren	niet reageren	goedkeuren	afkeuren	niet reageren	goedkeuren
12-14	79,6%	16,6%	3,8%	86,9%	10,8%	2,3%
15-16	58,5%	29,7%	11,8%	73,3%	19,4%	7,3%
17-18	48,7%	35,3%	16,0%	65,7%	24,3%	10,0%
Jongens	57,5%	30,4%	12,1%	69,5%	22,3%	8,2%
Meisjes	75,1%	19,1%	5,8%	86,6%	10,5%	2,8%
A-stroom	83,8%	13,8%	2,3%	89,7%	9,0%	1,3%
B-stroom	70,3%	22,8%	6,9%	76,5%	17,5%	6,1%
ASO	59,3%	28,4%	12,3%	78,9%	15,5%	5,6%
BSO	56,6%	30,6%	12,8%	64,0%	25,8%	10,2%
TSO	56,1%	32,1%	11,8%	69,6%	22,2%	8,2%
Totaal	66,2%	24,8%	9,0%	78,0%	16,5%	5,6%

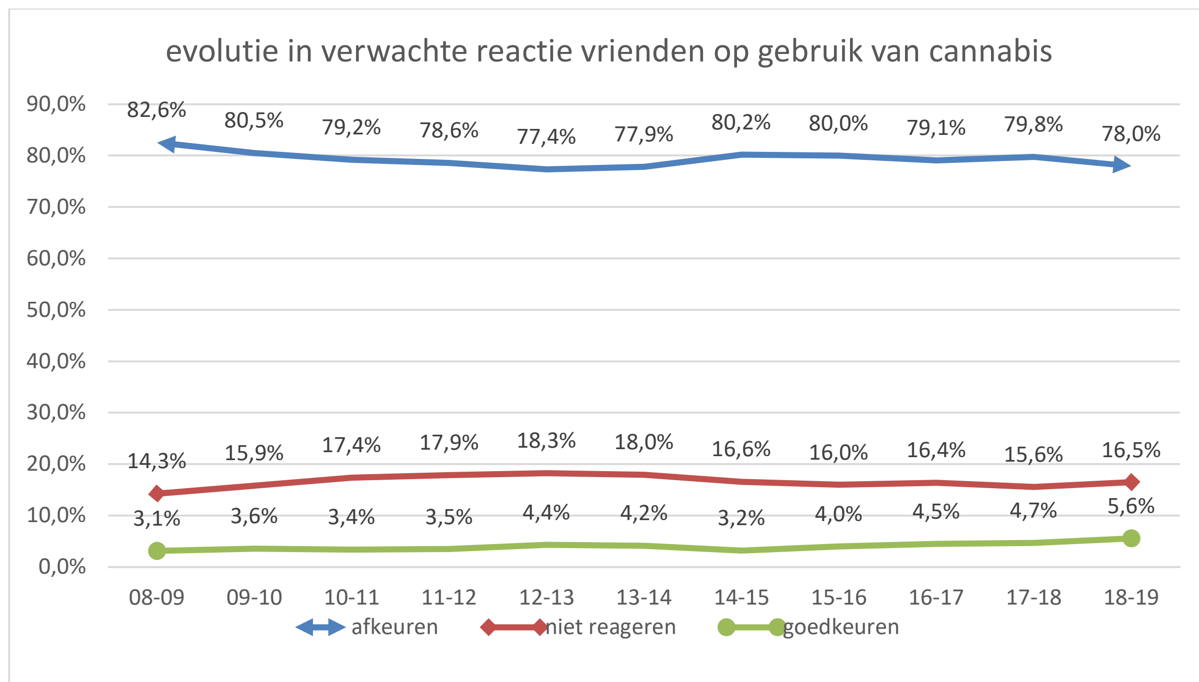
Bekijken we de evolutie van de verwachte reactie van vrienden bij het proberen van cannabis, dan zien we dat een afkeurende reactie steeds duidelijk de bovenhand heeft en schommelt tussen 66% en 70%. Tussen 2009-2010 en 2012-2013 daalde het aandeel leerlingen dat afkeuring verwachtte, de drie daaropvolgende schooljaren steeg dat aandeel maar recenter doen er zich weer kleine dalingen voor. Goedkeuring leek lange tijd een licht golvende stijging te kennen, waarbij het meest recente aandeel een duidelijkere stijging toont. De aanvaarding van cannabisgebruik onder jongeren lijkt dus groter te worden.

De verwachte reactie van vrienden is nog iets uitgesprokener bij het gebruiken van cannabis dan bij het experimenteren met cannabis. Het aantal jongeren dat verwacht dat hun vrienden het gebruik van cannabis zouden afkeuren schommelt rond de 80%, dat van niet reageren rond de 16%. Dat van goedkeuring schommelde lang rond de 4%, maar na 2014-2015 zien we alweer een langzaam groeiende tolerantie voor het gebruik van cannabis.

VAD

Wanneer gevraagd wordt hoe leerlingen zelf zouden reageren op het gebruik van cannabis door een goede vriend(in), dan zou 72,0% die vriend(in) aanspreken. In dat geval haalt amicale bezorgdheid het op een principiële houding: 43,2% zou dat doen omdat ze bezorgd zijn, tegenover 28,8% omdat ze cannabisgebruik niet goed vinden. Bovendien zou 5,9% wel bezorgd zijn, maar de vriend(in) toch niet aanspreken. Anderen zouden hen niet aanspreken omdat ze het de keuze van de vriend(in) vinden (15,1%) of omdat ze cannabisgebruik niet verkeerd vinden (7,0%).

12-14-jarigen spreken vaker cannabisgebruikende vrienden aan dan oudere leerlingen, waarbij opvalt dat zij dit sterker dan de oudere leerlingen zouden doen omdat zij cannabisgebruik niet goed vinden. Bezorgdheid als motivatie om de vriend aan te spreken is in elke leeftijdsgroep ongeveer even groot. Alhoewel bij de 17-18-jarigen ook een duidelijke meerderheid de vriend zou aanspreken, vind je in die oudste leeftijdsgroep ook bijna een derde dat hem of haar niet zou aanspreken over het cannabisgebruik. Ook zijn jongens minder dan meisjes geneigd om het gebruik van cannabis met de vriend te bespreken (62,7% versus 81,8%).

Andere illegale drugs

Prevalentie en frequentie van andere illegale drugs

3,7% van de leerlingen heeft ooit een andere illegale drug dan cannabis gebruikt. 2,5% deed dit in de aan de bevraging voorafgaande 12 maanden. Minder dan 1% in de maand voordien.

PREVALENTIE VAN ANDERE ILLEGALE DRUGS

Nooit	96,3%
Ooit	3,7%
Laatste jaar	2,5%
Laatste maand	0,8%

Leeftijd

De gemiddelde beginleeftijd voor andere illegale drugs is 16,1 jaar. Net iets meer dan de helft (54,1%) van degenen die ooit een andere illegale drug hadden gebruikt, deed dit voor het eerst op 15 of 16 jaar.
Het ooitgebruik van andere illegale drugs dan cannabis komt in de jongste leeftijdsgroep amper voor (1,0%). Zelfs in de twee oudere leeftijdscategorieën komt het slechts beperkt voor (4,2% bij 15-16-jarigen en 8,8% bij 17-18-jarigen).

GEBRUIK VAN ANDERE ILLEGALE DRUGS NAAR LEEFTIJD

	Nooit	Ooit	Laatste jaar	Laatste maand
12-14	99,0%	1,0%	0,8%	0,2%
15-16	95,8%	4,2%	3,0%	1,0%
17-18	91,2%	8,8%	5,6%	2,0%

Jongens-meisjes

Hoewel het om kleine groepen leerlingen gaat, tonen de resultaten wel dat meer jongens (5,0%) dan meisjes (2,3%) ooit een andere illegale drug hebben gebruikt. Die verhouding bestendigt zich in het laatstejaarsgebruik. Voor laatstemaandgebruik is er ook een zichtbaar verschil.

GEBRUIK VAN ANDERE ILLEGALE DRUGS NAAR GESLACHT

	Nooit	Ooit	Laatste jaar	Laatste maand
Jongens	95,0%	5,0%	3,5%	1,3%
Meisjes	97,7%	2,3%	1,5%	0,3%

Onderwijsvorm

BSO telt in verhouding tot de andere onderwijsvormen een hoger aandeel leerlingen dat ooit een andere illegale drug gebruikte, met name 9,6%. Dat is hoger dan in het TSO (5,8%) en een stuk hoger dan in het ASO (2,3%). Ongeveer dezelfde verhoudingen doen zich voor qua laatstemaandgebruik.

GEBRUIK VAN ANDERE ILLEGALE DRUGS NAAR ONDERWIJSVORM

	Nooit	Ooit	Laatste jaar	Laatste maand
A-stroom	99,5%	0,5%	0,4%	0,1%
B-stroom	98,2%	1,8%	1,3%	0,0%
ASO	97,2%	2,8%	2,3%	0,7%
BSO	90,4%	9,6%	5,8%	1,9%
TSO	94,1%	5,9%	3,9%	1,5%

In de leerlingenbevraging werd gepeild naar het gebruik van xtc, amfetamines, hallucinerende middelen en cocaïne. Het ooitgebruik varieert tussen 0,8% en 1,9%, waarbij xtc de meest voorkomende drug is. 4,9% van alle 17-18-jarigen heeft ooit xtc gebruikt. De laatstejaarsprevalentie van xtc benadert de 1%, voor de andere middelen situeert die zich rond 0,5%. Er zijn dus heel weinig leerlingen die deze drugs gebruikten.

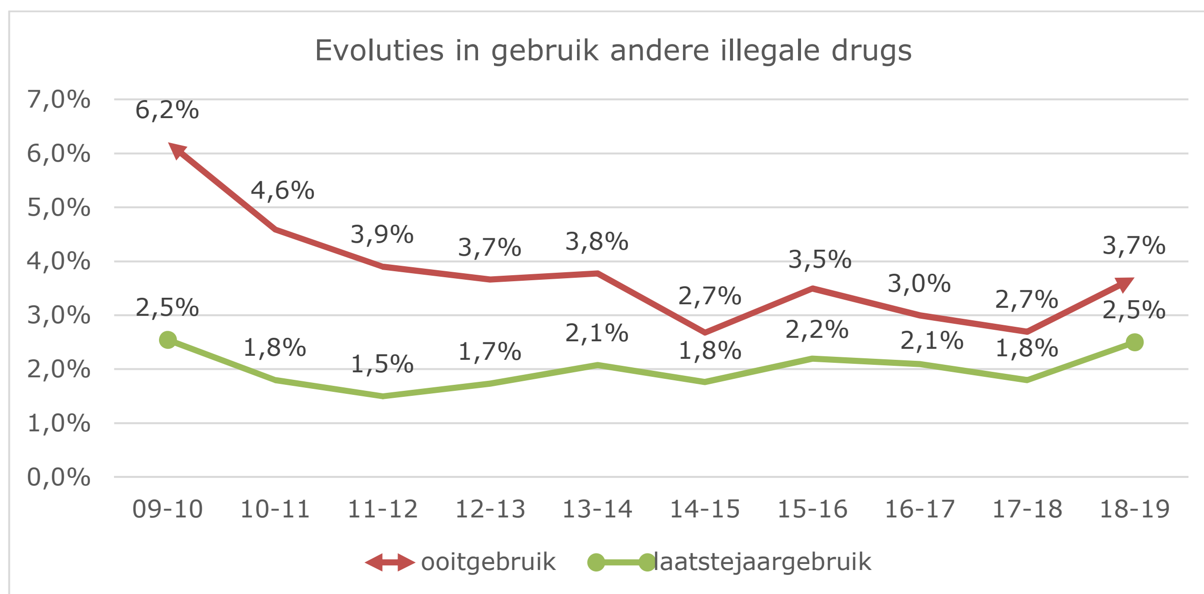
PREVALENTIE VAN DE VERSCHILLENDE ILLEGALE DRUGS

	XTC		AMFETAMINES		HALLUCINERENDE MIDDELEN		COCAINE	
	ooit	laatste jaar	ooit	laatste jaar	ooit	laatste jaar	ooit	laatste jaar
12-14	0,4%	0,2%	0,2%	0,1%	0,3%	0,1%	0,3%	0,1%
15-16	1,9%	0,9%	1,2%	0,7%	1,2%	0,8%	1,4%	0,7%
17-18	4,9%	2,3%	1,7%	0,9%	3,8%	1,5%	3,3%	1,2%
Jongens	2,4%	1,3%	1,2%	0,7%	2,0%	0,9%	1,7%	0,8%
Meisjes	1,3%	0,4%	0,5%	0,2%	0,7%	0,4%	0,9%	0,3%
A-stroom	0,3%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%
B-stroom	0,5%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,0%	1,1%	0,3%
ASO	1,3%	0,9%	0,5%	0,5%	1,1%	0,7%	0,6%	0,3%
BSO	4,9%	1,7%	2,2%	0,8%	3,4%	1,5%	4,4%	1,8%
TSO	3,1%	1,5%	1,6%	0,8%	2,3%	1,0%	1,9%	1,0%
Totaal	1,9%	0,9%	0,8%	0,5%	1,4%	0,6%	1,3%	0,6%

Evoluties in prevalentie van andere illegale drugs

Tussen 2009-2010 en 2014-2015 kende het ooitgebruik een daling. In 2014-2015 was het aandeel minder dan de helft van dat van vijf schooljaren eerder. Vanaf 2015-2016 buigt de curve weer om, met in 2018-2019 een aandeel in de grootteorde van dat van de periode 2011-2012 tot 2013-2014 Het laatstejaarsgebruik kende een ander verloop. Na een aanvankelijke daling golfde het aandeel lang rond de 2%, maar door de stijging in het laatste schooljaar bereikt het laatstejaarsgebruik weer het niveau van 2009-2010.

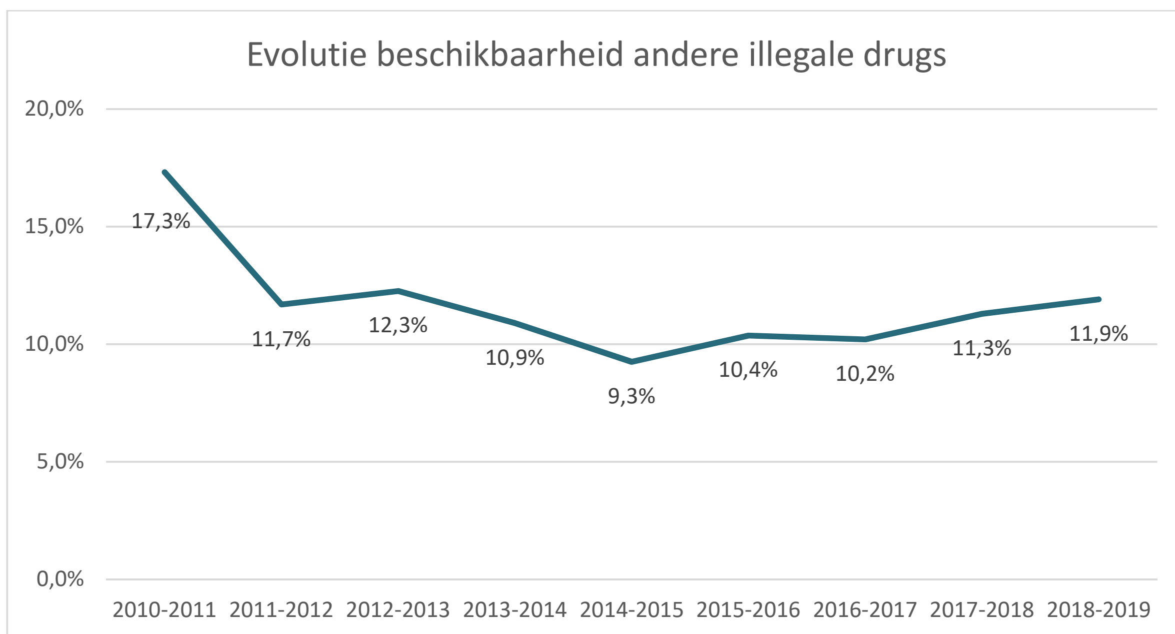

VAD

Andere illegale drugs in de leefwereld van jongeren

In totaal geeft 11,9% van alle jongeren aan gemakkelijk aan andere illegale drugs te geraken. Bij 17-18-jarigen is dat aandeel het hoogst (21,7%).

Tussen 2010-2011 en 2014-2015 nam de subjectieve beschikbaarheid van andere illegale drugs af van 17,3% naar 9,3%. Nadien volgde een kentering, waarbij het aandeel traag maar gestaag steeg naar 11,9%.

24,1% van de 15-16-jarigen en 30,2% van de 17-18-jarigen heeft minstens één vriend die andere illegale drugs gebruikt en respectievelijk 1,1% en 1,6% heeft een vriendenkring waar meer dan de helft van de vrienden een andere illegale drug gebruikt.

Gokken

Prevalentie en frequentie van gokken

In de leerlingenbevraging wordt gepeild naar het gokken met krasbiljetten, bingo spelen op café, meespelen met de lotto, pokeren voor geld en sportweddenschappen. De laatste twee categorieën, pokeren voor geld en sportweddenschappen, werden voor het eerst bevraagd in 2013-2014.

Het meest populair bij jongeren zijn krasloten: 28,5% van de jongeren heeft ooit een kraslot gekocht. Daarna volgen meespelen met de lotto (16,2%) en bingospelen op café (11,8%). Ooit gokken op sportweddenschappen (7,7%) en pokeren voor geld (7,6%) werd door minder leerlingen gedaan. Opvallend is dat bij sportweddenschappen het verschil tussen ooit spelen en spelen in het laatste jaar kleiner is dan bij de andere gokvormen en dat deze gokvorm het hoogste aandeel regelmatige gokkers telt, al blijft dat aandeel beperkt tot net geen 1%.

PREVALENTIE VAN GOKKEN

	Ooit	Laatste jaar	Regelmatig
Krasbiljet	28,5%	10,1%	0,5%
Bingo	11,8%	3,0%	0,2%
Pokeren	7,6%	3,8%	0,2%
Lotto	16,2%	5,8%	0,6%
Sportweddenschappen	7,7%	4,3%	0,9%

Bekijken we de gokvormen per leeftijdscategorie, dan valt op dat de spelen van de Nationale Loterij al goed ingeburgerd zijn op jonge leeftijd en nog iets populairder worden naarmate de leeftijd stijgt. Zowel bij bingo als bij poker en sportweddenschappen stijgt de prevalentie (ooit en laatste jaar) duidelijker mee met de leeftijd, waarbij die stijging het steilst verloopt bij sportweddenschappen.

PREVALENTIE VAN GOKKEN

		12-14	15-16	17-18
KRASBILJET	**Ooit**	24,3%	30,3%	34,9%
	Laatste jaar	8,6%	10,7%	12,5%
BINGO	**Ooit**	9,7%	11,8%	16,0%
	Laatste jaar	2,4%	3,2%	4,0%
LOTTO	**Ooit**	14,6%	16,6%	18,9%
	Laatste jaar	5,8%	5,5%	6,3%
POKEREN	**Ooit**	3,9%	8,9%	13,6%
	Laatste jaar	1,9%	4,2%	6,9%
SPORTWEDDENSCHAPPEN	**Ooit**	3,9%	9,1%	13,8%
	Laatste jaar	1,8%	5,0%	8,6%

Pokeren voor geld en sportweddenschappen zijn duidelijk populairder bij jongens dan bij meisjes. Voor de andere gokvormen liggen de genderverhoudingen eerder in balans.

VAD

PREVALENTIE VAN GOKKEN

		Jongens	Meisjes
Krasbiljet	**Ooit**	27,3%	29,8%
	Laatste jaar	10,6%	9,8%
Bingo	**Ooit**	11,2%	12,3%
	Laatste jaar	3,8%	2,2%
Lotto	**Ooit**	15,1%	17,3%
	Laatste jaar	5,6%	5,9%
Pokeren	**Ooit**	11,7%	3,4%
	Laatste jaar	6,0%	1,5%
Sportweddenschappen	**Ooit**	12,1%	3,2%
	Laatste jaar	7,6%	0,9%

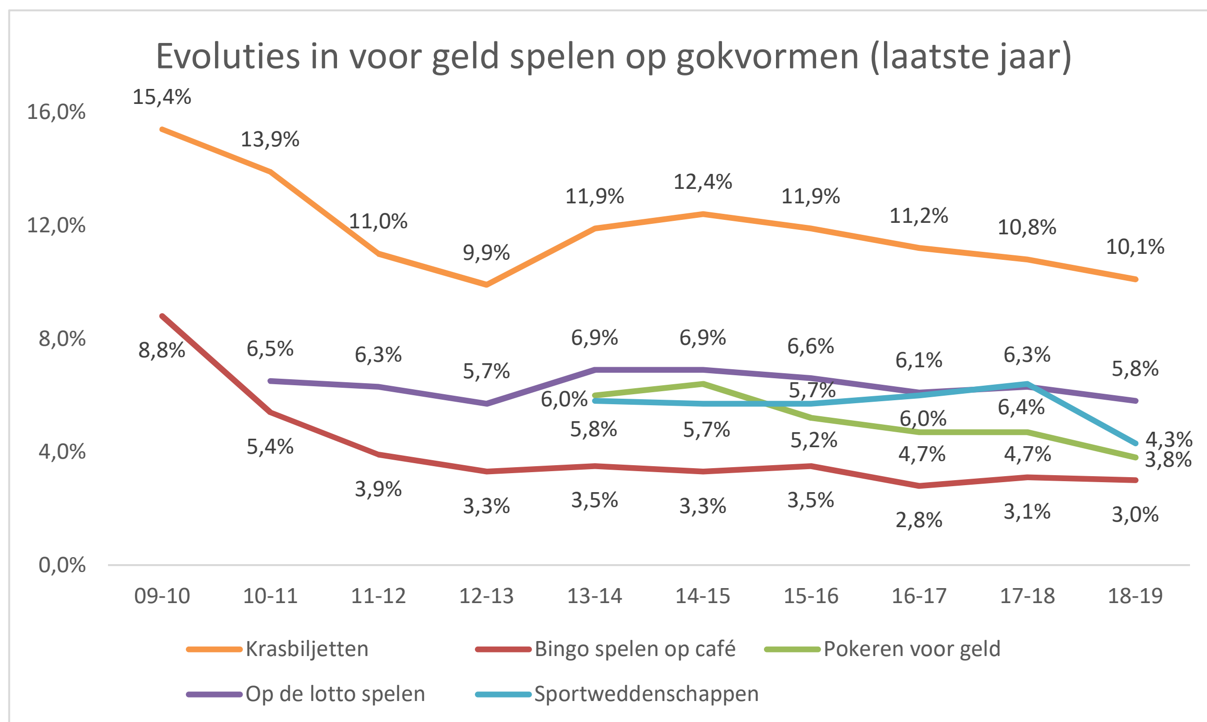
Bingo en sportweddenschappen komen meer in BSO en TSO voor dan in ASO. Voor de andere gokvormen zijn er tussen de onderwijsrichtingen minder duidelijke verschillen in de prevalenties.

PREVALENTIE VAN GOKKEN

		A-stroom	B-stroom	ASO	BSO	TSO
Krasbiljet	**Ooit**	24,5%	16,5%	32,4%	28,1%	32,0%
	Laatste jaar	8,0%	6,4%	11,2%	11,0%	11,9%
Bingo	**Ooit**	9,8%	9,2%	11,5%	13,6%	14,2%
	Laatste jaar	2,3%	4,3%	2,4%	4,2%	3,8%
Lotto	**Ooit**	14,0%	10,6%	18,7%	14,6%	18,1%
	Laatste jaar	5,3%	5,4%	5,9%	6,2%	6,2%
Pokeren	**Ooit**	3,4%	3,8%	9,6%	8,6%	11,0%
	Laatste jaar	1,8%	2,4%	4,3%	4,3%	5,7%
Sportweddenschappen	**Ooit**	3,5%	3,8%	7,6%	13,3%	10,9%
	Laatste jaar	1,5%	2,2%	3,7%	8,4%	6,8%

Evoluties in prevalentie van gokvormen

Voor alle gokvormen ligt het aandeel spelen in de voorgaande 12 maanden lager dan een aantal schooljaren eerder. Vooral spelen op krasbiljetten en bingo in cafés gebeurt nu duidelijk minder dan in 2009-2010. Maar ook pokeren voor geld en sportweddenschappen gebeuren op iets kleinere schaal dan enkele schooljaren terug. Enkel spelen op de lotto houdt nog vrij goed stand.

Kennis van de wetgeving over gokken

Voor minderjarigen zijn alle soorten gokspelen verboden. Vanaf 18 jaar kan men spelen op de lotto en de bingo, een krasbiljet kopen en deelnemen aan weddenschappen. Casino's, speelautomatenhallen en hun online gokspelaanbod zijn uitsluitend toegelaten vanaf 21 jaar. Pokeren voor geld, zowel via gokwebsites als in casino's, is verboden onder de 21 jaar.

Jongeren werden bevraagd naar de wettelijke minimumleeftijd voor het kopen van krasloten. 78,0% van alle jongeren is op de hoogte hiervan. De groep 12-14-jarigen is minder goed op de hoogte: 71,0% kon de vraag over de wetgeving correct beantwoorden. Naarmate de leerlingen ouder zijn, is de kennis groter.

Gamen

Gamen is voor veel jongeren een onderdeel van hun vrijetijdsbesteding. Maar zoals voor veel zaken geldt ook hier "te veel is te veel". Indien gamen het sociaal handelen, bv. in functie van het nakomen van schoolse verplichtingen, negatief beïnvloedt kan er sprake zijn van een gamestoornis. Gezien de eigenheid van het onderwerp, werden de vragen over gamen anders gesteld dan bij de andere genotsmiddelen. De focus ligt op het risicovol gamen bij jongeren.

TIJDSBESTEDING GAMEN IN DE WEEK VOORDIEN

	NIET	1 MIN TOT 7 UUR	7 TOT 14 UUR	MEER DAN 14 UUR
12-14	17,5%	56,1%	14,3%	12,1%
15-16	26,5%	50,4%	11,2%	11,9%
17-18	32,7%	49,0%	9,2%	9,1%
Jongens	12,9%	48,3%	19,6%	19,2%
Meisjes	34,8%	57,4%	4,6%	3,2%
A-stroom	15,9%	57,9%	15,4%	10,8%
B-stroom	26,1%	40,5%	11,0%	22,5%
ASO	27,1%	56,5%	10,7%	5,7%
BSO	32,4%	39,7%	10,4%	17,6%
TSO	23,4%	52,2%	11,3%	13,1%
Totaal	23,7%	52,8%	12,2%	11,4%

Ruim driekwart van de jongeren (76,3%) gamede in de week voor de bevraging. 52,8% van de jongeren gamede tot maximum 7 uur. 23,5% van de jongeren spendeerde meer dan 7 uur aan gamen.

Duidelijk meer jongens dan meisjes gamen en velen onder hen doen dat ook duidelijk langer dan meisjes. Zo spendeerden vier op de tien jongens (38,8%) 7 uur of meer aan gamen in de week voordien, terwijl slechts 7,8% van de meisjes hetzelfde deed. Ook leerlingen uit de B-stroom spenderen vaker 7 uur of meer aan games (33,5%) dan leerlingen uit de A-stroom (26,2%).

Op basis van het aantal uren dat een jongere heeft gegamed in de week voor de bevraging, valt moeilijk uit te maken of iemands gamegedrag nadelige gevolgen heeft op diens (sociaal) functioneren. Het kan bijvoorbeeld zijn dat een jongere voor een eenmalige, korte periode excessief gamet (na het krijgen van een nieuw spel, in een vakantieperiode, …) zonder dat deze jongere daar in het algemeen genomen nadelen van ondervindt. Ook de functie die gamen heeft voor een jongere speelt een rol: als je gamet om te vluchten van problemen in de realiteit, kan het sneller leiden tot risicovol gamen, dan wanneer je gamet om te ontspannen met vrienden.

De leerlingen werden bevraagd over bepaalde nadelige gevolgen die zij ondervinden van hun gamen. Dit stelt geen diagnose van gamestoornis, maar kan wel een indicatie geven van risicovol gamen. De gebruikte vragenlijst is de Videogame Addiction Test-short version[10], kortweg VAT.

[10] De Nederlandstalige Videogame Addiction Test werd in 2010 ontwikkelt door Dr. Tony Van Rooij in opdracht van IVO.

Jongeren dienden voor elk van de onderstaande vragen aan te geven hoe vaak ze deze ervaring hadden. Mogelijke antwoorden waren: nooit, zelden, soms, vaak of zeer vaak.

- Hoe vaak vind je het moeilijk om met gamen te stoppen?
- Hoe vaak zeggen anderen (bijvoorbeeld vrienden of ouders) dat je minder zou moeten gamen?
- Hoe vaak ga je liever gamen dan dat je tijd met anderen doorbrengt (bijvoorbeeld vrienden of ouders)?
- Hoe vaak voel je je onrustig, gestrest of geïrriteerd omdat je niet kunt gamen?
- Hoe vaak maak je je huiswerk snel en slordig af om te kunnen gamen?
- Hoe vaak ga je gamen omdat je je rot voelt?

Elk antwoord werd gescoord gaande van 1 (nooit) tot 5 (zeer vaak). Van deze scores werd een gemiddelde berekend om te bepalen vanaf wanneer men over risicovol gamen kan spreken. Vanaf een gemiddelde score ≥ 3 (vanaf gemiddeld soms te hebben geantwoord) is er een indicatie voor **risicovol gamen**.

LEERLINGEN MET POSITIEVE VAT-SCORE

	cut off 3 (risicovol)
12-14	11,7%
15-16	10,2%
17-18	7,9%
Jongens	15,5%
Meisjes	4,0%
A-stroom	10,3%
B-stroom	23,1%
ASO	7,1%
BSO	13,8%
TSO	10,1%
Totaal	10,5%

Een indicatie voor risicovol gamen is vooral bij jongens waarneembaar: 15,5% behaalt een score van 3 of meer, tegenover slechts 4,0% bij meisjes. De jongste leeftijdsgroepen scoren ook iets hoger dan de oudere leeftijdsgroep. Bij de onderwijsvormen scoort de B-stroom duidelijk hoger qua risicovol gamegedrag dan de A-stroom en BSO en TSO iets hoger dan ASO.

De tijd die een leerling gamet is sterk gecorreleerd met risicovol gamen[11], al hoeft een hoog aantal uren gamen niet per se te wijzen op een verhoogd risico. 9,2% van de jongeren die geen indicatie voor risicovol gamen vertonen, gameden wel meer dan 14 uur in de week voordien. Bij degenen die wel een indicatie vertonen, is dit wel duidelijk hoger: 47,7%.

VERHOUDING TIJDSBESTEDING TOT RISICOVOL GAMEN

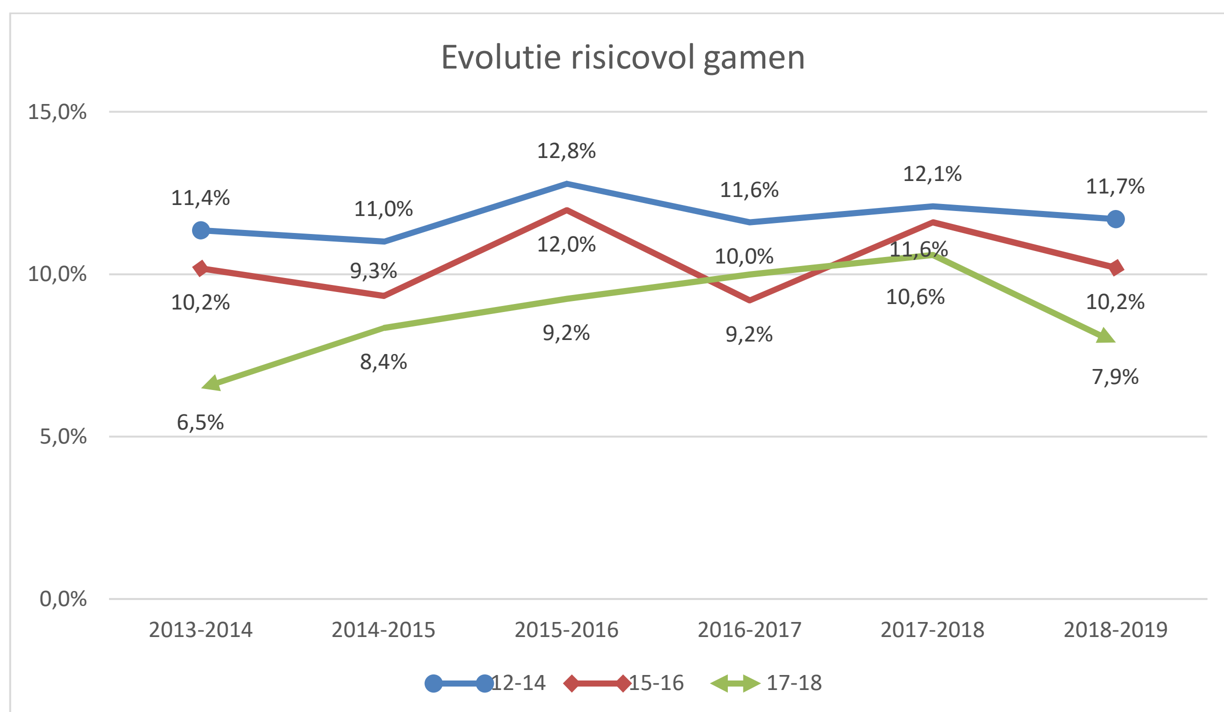
	niet	1 min tot 7 uur	7 tot 14 uur	>14 uur
VAT-SCORE 'NIET RISICOVOL'	11,9%	65,9%	13,0%	9,2%
VAT-SCORE 'WEL RISICOVOL'	5,3%	22,2%	24,7%	47,7%

[11] Verband tussen gametijd in de voorgaande week (minuten) en score op de VAT-schaal: $r=0,51$ ($p<0,001$).

VAD

Gamen is nog maar sinds de leerlingenbevraging in het schooljaar 2013-2014 als thema in de vragenlijst opgenomen. We kunnen dus over de zes laatste schooljaren evoluties aangeven en trends duiden. Bekijken we de evolutie per leeftijdsgroep, dan zien we dat er zich bij de 17-18-jarigen tussen 2013-2014 en 2017-2018 een duidelijke en lineaire stijging van het risicovol gamen voordeed, waarna dat aandeel in 2018-2019 sterk daalde tot het tweede laagste niveau sinds het begin van de meting. Ook het aandeel risicovolle gamers in de leeftijdsgroep 15-16-jarigen is gedaald tegenover 2017-2018, maar over de jaren heen is er geen duidelijk patroon waarneembaar. Het aandeel golft op en neer rond 10%. De jongste leerlingen kenden steeds het hoogste aandeel risicovolle gamers. Door de minder sterke daling in het laatste schooljaar is het verschil met de oudere leeftijdsgroepen weer iets duidelijker geworden.

VAD